

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૨૬૧/૨૦૦૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ અનંત દવે

સહી/–

અને

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ બી. એન. કરિયા

સહી/–

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી હા.
---	---

	આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	રિપોર્ટર્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?	હા.
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની ઉચિત નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતનું બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટને સંબંધિત કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે ?	ના.

=====

ગુજરાત રાજ્ય અપીલકર્તા (ઓ)

વિરુદ્ધ

અબ્દુલગની ગુલમરસુલ ભટ્ટ અને ૨ સામાવાળાઓ/પ્રતિવાદીઓ

=====

ઉપસ્થિતિ :

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે સુશ્રી મોકસા ઠાકર, એ.પી.પી.

સામાવાળા (ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે એચ. સી. એલ. એસ. સમિતિ, એડવોકેટ.

સામાવાળા (ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨-૩ માટે શ્રી સી. બી. ગુપ્તા, એડવોકેટ.

સામાવાળા (ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે સુશ્રી ઇ. શૈલજા, એડવોકેટ.

=====

કોરમ: માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ અનંત દવે

અને

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ બી. એન. કરિયા

તારીખ: ૦૩/૧૧/૨૦૧૭

સી એ વી જજમેન્ટ

(પર: માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ અનંત દવે)

૧. ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ, અમદાવાદ દ્વારા સેશન્સ કેસ નંબર ૧૫૯/૨૦૦૧ માં પસાર કરવામાં આવેલ નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સિસ એક્ટ, ૧૯૮૫ {સંક્ષિપ્તમાં "એક્ટ"} ની કલમ ૨૯ સાથે વાંચતા કલમ ૨૦ (બી), ૮ (સી) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે અત્રેના સામાવાળાઓના તારીખ ૨૧મી એપ્રિલ ૨૦૦૫ ના નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમ સામે કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૪ {સંક્ષિપ્તમાં "સીઆરપીસી"} ની કલમ ૩૭૮ [૧] (૩) હેઠળ આ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨. આ અપીલનો નિકાલ કરવા માટે જરૂરી સંક્ષિપ્ત હકીકતો એ છે કે ૧૧મી જૂન, ૨૦૦૧ના રોજ નાર્કોટિક કંટ્રોલ બ્યુરો, સી. આઈ. ડી. ક્ષાઈમના પોલીસ અધિક્ષકને ગુપ્ત માહિતી મળી હતી કે જમ્મુ અને કાશ્મીરના રહેવાસી અબ્દુલગની અબ્દુલરસુલ ભટ્ટે સી. ટી. એમ. કોસ-રોડ્સ નજીક કર્ણાવતી એવન્યુમાં ફ્લેટ નંબર ૧૧ ભાડે રાખ્યો છે અને તેની પાસે મોટી માત્રામાં 'ચરસ' છે. આ ગુપ્ત માહિતીના આધારે, પોલીસ અધિક્ષકે દરોડા પાડવા માટે નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ સેલના ડીવાયએસપી-શ્રી પાંડેને બોલાવ્યા હતા. તદનુસાર, ડી. એસ. પી. એ તેમના ગૌણ અધિકારીઓ સાથે આ પરિસરમાં દરોડા પાડ્યા હતા અને આ ફ્લેટમાંથી વિવિધ પેકેટમાં ભરેલા ૨૬ કિલોગ્રામ અને ૪૦૦ ગ્રામ 'ચરસ' જપ્ત કર્યા હતા. પોલીસે ૧ લાખ રૂપિયાની રોકડ રકમ પણ જપ્ત કરી છે. પૂછપરછમાં આરોપી અબ્દુલગની ગુલમરાસુલ ભટ્ટે માહિતી આપી હતી કે ૧૦ કિલોગ્રામ 'ચરસ' અમદાવાદના ચંદોલા તળાવમાં રહેતા અદ્વારખા ઉસ્માનભાઈ શેખને પહેલેથી જ વેચી દેવામાં આવી હતી. આરોપી પાસેથી જાહેર થયેલી આ માહિતીના આધારે પોલીસ કર્મચારીઓએ અદ્વારખા શેખના પરિસરમાં દરોડા પાડ્યા હતા, જ્યાંથી ૧ કિલો અને ૬૦૦ ગ્રામ 'ચરસ' મળી આવ્યો હતો. કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી, દરોડા પાડનાર પક્ષ દ્વારા ઉપરોક્ત પ્રતિબંધિત પદાર્થ જપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો અને સીલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને ત્યારબાદ, તેઓએ એક ચર્ચિખાન

અનવરખાન પાટણના પરિસરમાં પણ દરોડા પાડ્યા હતા, જ્યાંથી ૪૮ નાના પેકેટમાં ૧૩૦ ગ્રામ 'ચરસ' મળી આવ્યો હતો.

૩. આ બાબતે યોગ્ય તપાસ કર્યા બાદ, તમામ આરોપીઓ સામે નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સિસ એક્ટ, ૧૯૮૫ ની કલમ ૨૯ સાથે વાંચતા કલમ ૮ (સી), ૨૦ (બી) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે કેસ ચલાવવા અંગે ચાર્જશીટ રજૂ કરવામાં આવી હતી.

૪. સુનાવણી દરમિયાન આરોપીએ દોષિત ન હોવાનો દાવો કર્યો હતો અને કેસ ચલાવવાની માગણી કરી. તેથી, ફરિયાદી પક્ષે પ્રતિવાદીઓ-આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોને સાબિત કરવા માટે તમામ ૧૦ સાક્ષીઓની તપાસ કરી.બચાવ પક્ષના કહેવા પર, ત્રણ સાક્ષીઓ., બુટભાઈ રાધજીભાઈ રબારી, વી. શ્રીવાનાસ અને મોહમ્મદ રમઝાનની પણ અદાલત દ્વારા અનુક્રમે ૧૪૮,૧૭૧ અને ૧૫૭ આંકથી તપાસવામાં આવ્યા હતા. આ ત્રણેય પ્રતિવાદીઓ-આરોપીઓના વધુ નિવેદનો પણ નોંધવામાં આવ્યા હતા, જેમાં તેઓએ ફરિયાદી પક્ષની આગેવાની હેઠળના દોષારોપક પુરાવાને પણ નકારી કાઢ્યા છે.

૫. બંને પક્ષોની આગેવાની હેઠળના મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાના આધારે અને રજૂઆતો સાથે વિસ્તૃત રીતે વ્યવહાર કર્યા પછી, અને આ વિષય પરના કાયદાને ધ્યાનમાં લીધા પછી, વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે વિસ્તૃત ચુકાદા દ્વારા શંકાનો લાભ આપ્યો હતો અને તે રીતે તમામ પ્રતિવાદીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા.

૬. સંબંધિત પક્ષો તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા.

૭. અપીલકર્તા-રાજ્ય વતી હાજર રહેલા જાણીતા એપીપી સુશ્રી મોકસા ઠક્કરે વિવાદિત ચુકાદા અને નિર્દોષ છુટકારાના આદેશને આ આધારો પર પડકાર્યો છે કે તે કાયદાની વિરુદ્ધ છે અને રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ પુરાવા વિરુદ્ધ છે.તેણીએ વિનંતી કરી હતી કે જ્યારે ફરિયાદી પક્ષે કાયદાની તમામ જોગવાઈઓનું પાલન કર્યું છે ત્યારે તમામ આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપીને ટ્રાયલ જજે ભૂલ કરી છે અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ કે ૨૬ કિલોગ્રામ વજનની પ્રતિબંધિત વસ્તુઓ 'ચરસ' આરોપીના સભાન કબજામાંથી મળી આવી હતી.વિદ્વાન એપીપી અનુસાર, આરોપી પાસેથી જપ્ત કરાયેલ મોટી માત્રામાં ચરસ 'વ્યાપારી જથ્થા' હેઠળ આવે છે અને તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે આ પાસાને ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ અને આરોપીને કથિત ગુના માટે દોષિત ઠેરવવો જોઈએ.લર્નડ એપીપીએ સાક્ષી-સિદ્ધરાજસિંહ ગુલાબસિંહ ભાટી [આંક ૧૦૭] અને પારસનાથ

શિવમંદિર પાંડે [આંક ૫૬] ના પુરાવા તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોર્યું હતું અને દલીલ કરી હતી કે તે જ માન્ય ટ્રાયલ જજ દ્વારા માનવામાં આવવું જોઈએ, કારણ કે તેઓએ કાર્યવાહીના કેસને ટેકો આપ્યો છે.આખરે, વિદ્વાન એપીપી સુશ્રી મોક્સા ઠક્કરે અદાલતને વિવાદિત આદેશને રદ અને બરતરફ કરવાની વિનંતી કરી હતી.

૮. તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સી. બી. ગુપ્તાએ વિનંતી કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે આ મામલે ઊંડાણપૂર્વક તપાસ કરી છે અને તેની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા દરેક પુરાવાનું વજન કર્યું છે.તેમણે આ કોર્ટનું ધ્યાન એ હકીકત તરફ દોર્યું કે સી. આઈ. ડી. ક્રાઈમ ઇન્ટેલિજન્સ એ ઝોન પોલીસ સ્ટેશન નથી.તેમણે ગુજરાત પોલીસ મેન્યુઅલ [વોલ્યુમ III] ના નિયમો ૪૫૮ અને ૪૬૧ વાંચીને દલીલ કરી હતી કે રાજ્ય દ્વારા સી.આઈ.ડી. ક્રાઈમ ઇન્ટેલિજન્સને પોલીસ સ્ટેશન જાહેર કરતી કોઈ સૂચના રજૂ કરવામાં આવી નથી, અને તેથી, ફરિયાદની નોંધણી પોતે ગેરકાયદેસર અને કાયદાની દ્રષ્ટિએ અમાન્ય હતી. તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૫૪ હેઠળ પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ અધિકારી કોણ છે તેનો સંપૂર્ણ અભાવ છે, અને ફરજિયાત જોગવાઈ હોવાથી, અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે નાપસંદ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે ગુપ્ત માહિતી જે સમયે પ્રથમ પ્રાપ્ત થઈ હતી, તેને એફ. આઈ. આર. તરીકે સમજવી

જોઈતી હતી, અને જ્યારે તપાસ શરૂ થઈ ત્યારે ડી. એસ. પી. શ્રી પાંડે સ્થળ છોડી ગયા હતા, અને તેથી, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી રાણા દ્વારા આપવામાં આવેલી ફરિયાદ પ્રદર્શિત થવી જોઈતી ન હતી. એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૧ અને ૪૨ હેઠળ "શોધ અને જપ્તી" ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગુપ્તાએ વિનંતી કરી હતી કે કાયદાની કલમ ૪૨ (૨) જ્યારે તે અધિકારી માટે ફરજિયાત બનાવે છે, જે લેખિતમાં માહિતી લે છે, ત્યારે તેના તાત્કાલિક ઉપરી અધિકારીને આવી માહિતીની નકલ મોકલવી, અને તેના ઉપરી અધિકારીને ટેલિફોનિક સૂચના આપવાની કોઈ જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં, ફરિયાદ પક્ષનો કેસ માત્ર તે જ આધાર પર રદ થવા પાત્ર છે.

૯. નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, ૧૯૮૫ (ટૂંકમાં "એન. ડી. પી. એસ. એક્ટ, ૧૯૮૫") ની કલમ ૪૨ની લાગુ પડતા પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવે છે.

૧૦. વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગુપ્તાએ કર્નેલ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૦૯) ૮ એસ. સી. સી. ૫૩૯ના કેસમાં મોટી બેન્ચના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમ, ૧૯૮૫ની કલમ ૪૨નું પાલન ફરજિયાત છે અને તેનું પાલન ન કરવું તે કાર્યવાહીના કેસ માટે ઘાતક ગણાશે અને આવા કેસમાં આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે છે.

૧૧. રાજેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ૨૦૦૯ના ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૦૫૧માં ૮મી ઓગસ્ટ ૨૦૧૧ના રોજનો નિર્ણય, જ્યાં દરોડા પાડતા પક્ષ દ્વારા કરવામાં આવેલી તપાસ સમયે ડીએસપી હાજર હતા.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે કર્નૈલ સિંહ (સુપ્રા) ના બંધારણીય ખંડપીઠે આપેલા નિર્ણય અને તેના પેરા-૩૫ પર આધાર રાખ્યો હતો.પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગુપ્તાના જણાવ્યા અનુસાર, પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું કે વિલંબિત પાલન માટે સંતોષકારક સમજૂતી આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી કલમ ૪૨ (૨) નું પાલન ફરજિયાત છે.

૧૨. એ જ રીતે, એ. આઈ. આર. ૨૦૧૩ એસ. સી. ૯૫૩માં અન્ય એક નિર્ણયનો અહેવાલ એ. આઈ. આર. ૨૦૧૩ એસ. સી. ૯૫૩માં સુખદેવ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્યના કેસમાં આપવામાં આવ્યો હતો, જ્યાં બે વિદ્વાન ન્યાયાધીશોની બનેલી ખંડપીઠે પણ કર્નૈલ સિંહ [સુપ્રા] ના કેસમાં બંધારણીય ખંડપીઠે આપેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.

૧૩. ઉપરોક્તની સામે, સુશ્રી મોકસા ઠક્કર, એ. પી. પી. એ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ સત્રોહનના કિસ્સામાં (૨૦૦૮) ૮ એસ. સી. સી. ૩૧૩ માં નોંધાયેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં એમ. પ્રભુલાલ વિરુદ્ધ

ડિરેક્ટોરેટ ઓફ રેવન્યુ ઇન્ટેલિજન્સના કિસ્સામાં અગાઉના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૩) ૮ એસ. સી. સી. ૪૪૯ માં આપવામાં આવ્યો હતો.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, કલમ ૪૨ની પેટા-કલમ (૨) ફરજિયાત હોઈ શકે છે પરંતુ કલમ ૪૨ની પેટા-કલમ (૨) ની ભાષા તેની પેટા-કલમ (૧) દ્વારા વિચારણા કરાયેલા અધિકારીને લાગુ પડે છે અને કલમ ૪૧ની પેટા-કલમ (૨) દ્વારા વિચારણા કરાયેલા રાજપત્રિત અધિકારીને નહીં.પેરા ૩૧માં ટાંકવામાં આવેલા એમ. પ્રભુલાલ [સુપ્રા] ના અંશો પર ખાસ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

૧૪. ૨૦૧૪ (૧૩) એસ. સી. સી. ૩૪૪માં યાસીહે યોગિન અને અન્ય વિરુદ્ધ કસ્ટમ વિભાગ, શિલોંગના કિસ્સામાં નોંધાયેલા અન્ય એક નિર્ણયમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જો તપાસ કાયદાની કલમ ૪૧ (૨) હેઠળ અધિકૃત અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવે છે, તો ગેઝેટેડ અધિકારી તરીકે ઓળખાતા ઉપરોક્ત અધિકારી કલમ ૪૧ (૨) હેઠળ કામ કરતા હોવાનું કહેવાય છે, અને તેથી, કલમ ૪૨ હેઠળ પાલન બિલકુલ જરૂરી નથી.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, તેથી, સર્વોચ્ચ અદાલતે અગાઉના બે નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો-એમ. પ્રભુલાલ [સુપ્રા] અને યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ સત્રોહન [સુપ્રા] ના કિસ્સામાં.જો કે, હકીકત એ છે કે પી. ડબલ્યુ.-૮ દ્વારા માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી, જે ગુજરાત રાજ્યના જિલ્લા પોલીસ અધિક્ષક હતા અને ગુજરાત રાજ્યના નાર્કોટિક કંટ્રોલ

બ્યુરો સાથે કામ કરતા હતા અને પી. ડબલ્યુ.-૩ ની નિમણૂક કરી હતી, જેમ કે ડીવાયએસપીનો દરજ્જો ધરાવતા શ્રી પાંડે-એક રાજપત્રિત અધિકારીને તપાસ અને જમી હાથ ધરવા માટે અને સંજોગોમાં, રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે કલમ ૪૨ નું નોંધપાત્ર પાલન કરવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ જો તે નોંધવામાં આવે કે કલમ ૪૨ નું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું, તો તે કેસ માટે ઘાતક નહીં હોય અને તે મુજબ, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવતી નથી.

૧૫. વધુમાં, ૨૦૦૫ના ફોજદારી અપીલ નંબર ૫૯૨માં ૪ ફેબ્રુઆરી ૨૦૧૪ના રોજ રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ છગન લાલના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં નાયબ પોલીસ અધિક્ષકે એક બાતમીદાર દ્વારા તેમને મળેલી માહિતી રેકૉર્ડ કરી હતી અને માહિતી પ્રાપ્ત થયા પછી, તેમણે તેની નોંધ લીધી હતી અને તેને ચિત્તોડગઢના પોલીસ અધિક્ષકોને મોકલી હતી અને ત્યારબાદ, પ્રવેશ કરવામાં આવ્યો હતો અને તપાસ વગેરે હાથ ધરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ની જોગવાઈઓ અને કરનેલ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય (સુપ્રા) ના કેસમાં નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને જાણવા મળ્યું હતું કે, જો અધિકારી પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે પુરાવા છુપાવવાની તક આપ્યા વિના સર્ચ વોરંટ અથવા અધિકૃતતા મેળવી શકાતી નથી, તો એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ (૧) ની જોગવાઈઓ અનુસાર, આવા અધિકારી પર તેની માન્યતાના

આધારો નોંધ્યા પછી તપાસ હાથ ધરવાની ફરજ હતી.ઉપરોક્ત કેસની હકીકતોમાં, અધિકારીએ પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યું હતું તે સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ સામગ્રી રજૂ કરવામાં આવી ન હતી., તેમની માન્યતાના આધારો નોંધ્યા અને આવા આધારો તેમના તાત્કાલિક ઉપરી અધિકારીને જાણ કર્યા.કરનેલ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય [સુપ્રા] નો ગુણોત્તર લાગુ કરીને, હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રતિવાદીઓની દોષિતતાને રદ કરવાના આદેશને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.

૧૬. શ્રી ગુપ્તાએ ડી. ડબલ્યુ.-૩ મોહમ્મદ રમઝાન ગુલામ મોહમ્મદની જુબાની પર ભારે ભરોસો મૂક્યો હતો-જે પોલીસ અને અન્ય અધિકારીઓને બાર જુદા જુદા પ્રસંગોએ માદક દ્રવ્યો અને મનોદૈહિક પદાર્થોના વ્યવહાર વિશે મહત્વપૂર્ણ અને સાચી માહિતી પૂરી પાડતી હતી અને આવા તમામ કિસ્સાઓમાં, માહિતી સાચી સાબિત થઈ હતી.આ ડી. ડબલ્યુ. અનુસાર, વર્તમાન ફરિયાદી પક્ષના કેસની ઉત્પત્તિ જમ્મુના રહેવાસી દલજિત સિંહ @રાજુની ધરપકડમાં છે, જે જસવંત સિંહની ગેંગનો સક્રિય સભ્ય છે અને તેની ૧ કિલો વજન રાખવા બદલ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. ગુજરાત રાજ્યના નાર્કોટિક કંટ્રોલ બ્યુરો સાથે કામ કરતા પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી પોલા દ્વારા ચારસ.દલજીત સિંહની તે માતાએ માહિતી આપનાર-ડી. ડબલ્યુ.-૩ને પોલીસ અધિકારીઓ અને નાર્કોટિક કંટ્રોલ બ્યુરોના અધિકારીઓ સાથે ડી. ડબલ્યુ.-૩ના સંપર્કોને ધ્યાનમાં રાખીને તેના પુત્રને મુક્ત કરવાની વિનંતી કરી હતી અને ઉપરોક્ત ડી. ડબલ્યુ.-૩ અનુસાર,

જ્યારે તેણે પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા જારી કરાયેલ માહિતી આપનાર તરીકે સેવા આપવા માટે પ્રાપ્ત પ્રમાણપત્રો સાથે અમદાવાદ ખાતે નાર્કોટિક સેલના પોલીસ અધિક્ષકનો સંપર્ક કર્યો ત્યારે ડી. ડબલ્યુ.-૩ને નાર્કોટિક પદાર્થો સાથે વ્યવહાર કરતી ગંગના નેતા વિશે વધુ માહિતી આપવા માટે સમજાવવામાં આવ્યા હતા. દલજિત સિંહને મુક્ત કરાવવા અને મુખ્ય સૂત્રધાર જસવંત સિંહ વિશે વધુ માહિતી પૂરી પાડવા માટે ૩ લાખ રૂપિયાની ઓફર કરવા માટે સોદો કરવામાં આવ્યો હતો. ૩ લાખ રૂપિયા ચૂકવ્યા બાદ, દલજિત સિંહને મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને બાદમાં ૨૫મી મે ૨૦૦૧ના રોજ દલજિત સિંહે જન્મુ ખાતે ડી. ડબલ્યુ.-૩ને જાણ કરી હતી કે અમદાવાદ ખાતે કર્ણાવતી ફ્લેટમાં લગભગ ૧૦૦ કિલોગ્રામ ચરસ પડેલી છે. તે માહિતી પી. ડબલ્યુ.-૮ને આપવામાં આવી હતી, જેઓ ગુજરાત રાજ્યના નાર્કોટિક સેલના પ્રભારી હતા અને જિલ્લા પોલીસ અધિક્ષકનો હોદ્દો ધરાવતા હતા. આ માહિતી પી. ડબલ્યુ.-૮ને તેમની ઓફિસમાં ટેલિફોન પર આપવામાં આવી હતી, પરંતુ વધુ સ્પષ્ટતા માટે, ડી. ડબલ્યુ.-૩ને અમદાવાદ પહોંચવા માટે બોલાવવામાં આવ્યો હતો અને ત્રણ દિવસ પછી, એક સરદાર દેખાતો હતો કે તે તેના ફ્લેટમાંથી લીલા રંગની થેલી લઈને નીકળી રહ્યો હતો અને સુમો વાહનમાં ચડી ગયો હતો, જેને પોલીસ ટુકડીએ અટકાવ્યું હતું, જ્યાં ડી. ડબલ્યુ.-૩ હાજર હતો અને ચરસની બે થેલીઓ મળી આવી હતી. સરદાર જસવંત સિંહને રેલવે સ્ટેશનની પાછળના સારસપુર વિસ્તારમાં આવેલી એક હોટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં કેટલાક શંકાસ્પદ

વ્યવહારો થયા હતા અને પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી પોલરા સાથે ફરીથી સોદો કરવામાં આવ્યો હતો અને ૧૫ લાખ રૂપિયા આપવામાં આવ્યા હતા, ડી. ડબલ્યુ.-૩ અનુસાર શ્રી પોલરાને વધુ સમજણ સાથે આપવામાં આવ્યા હતા કે ત્રણ-ત્રણ કિલોગ્રામના વીસ અલગ-અલગ પેકેટમાં પડેલા ૬૦ કિલોગ્રામ ચરસ શ્રી પોલરા અને જસવંત સિંહને મુક્ત થવા દેવા માટે સોંપવામાં આવશે અને તેના સ્થાને જસવંત સિંહના નોકરને ગુનેગાર તરીકે લાવવાની કોઈ વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે.તદનુસાર, આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી છે અને ૧૧મી જૂન ૨૦૦૧ના રોજ જસવંત સિંહના સ્થાને વર્તમાન આરોપી નંબર ૧ને આરોપી તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને ડી ડબલ્યુ-૩ને ગોધરા લઈ જવામાં આવ્યો હતો અને જેના માટે પી ડબલ્યુ-૧ દ્વારા જમ્મુ માટે એટલે કે ૧૭મી જૂન ૨૦૦૧ના રોજ રેલવે ટિકિટ આપવામાં આવી હતી.

૧૭. વધુમાં, પી. ડબલ્યુ.-૩ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી અન્ય માહિતીના આધારે, એક બાબુ ખાનની 'આઈડી૧' પર દોઢ કિલોગ્રામ બ્રાઉન સુગર સાથે ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ઉપરોક્ત કેસમાં પણ મૂળ આરોપીને ૮ લાખ રૂપિયાની લાંચ લઈને મુક્ત છોડી દેવામાં આવ્યો હતો અને તેની જગ્યાએ અન્ય વ્યક્તિને આરોપી તરીકે મુકવામાં આવ્યો હતો, ડી. ડબલ્યુ. દ્વારા વર્ણવવામાં આવેલી વિગતો અનુસાર -૩. બ્રાઉન સુગરના ઉપરોક્ત કેસમાં બાબુ ખાનની ધરપકડ પછી, ૧૬મી એપ્રિલ ૨૦૦૨ના રોજ બંને કેસો માટે પ્રમાણપત્રો જારી

કરવામાં આવ્યા હતા., વર્તમાન કેસ કે જેના માટે ૧૧મી જૂન ૨૦૦૧ના રોજ જમી હાથ ધરવામાં આવી હતી અને બીજા કેસમાં જ્યાં ૧૪મી એપ્રિલ ૨૦૦૨ના રોજ જમી હાથ ધરવામાં આવી હતી.

૧૮. પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગુપ્તાએ બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતાના પાસા પર વધુ બે નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે, જેમ કે સંજીવ કુમાર વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્યના કેસમાં ૨૦૦૯ [૧૬] એસ. સી. સી. ૪૮૭, અને ૨૦૧૪ [૭] એસ. સી. સી. ૭૧૬માં નોંધાયેલા આદર્શભાઈ સુલેમાનભાઈ અજમેરી અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં, એવી દલીલ કરવા માટે કે બચાવ પક્ષના સાક્ષીને ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓની જેમ સમાન મહત્વ આપવું પડશે.

૧૯. ઉપરોક્ત બંને નિર્ણયોમાંથી પસાર થતો સામાન્ય દોર એ છે કે, આવા સાક્ષીને માનવામાં આવે છે, જો તેનું સંસ્કરણ સંભવિત હોય અને અન્ય પેરા મીટર એટલે કે સત્યનિષ્ઠા, વિશ્વાસપાત્ર, વિશ્વસનીયતા અને પ્રેરણાદાયક આત્મવિશ્વાસમાંથી પસાર થવું પડે.

૨૦. ચુકાદા અને પડકાર હેઠળ નિર્દોષ છુટકારાના આદેશથી ઉદ્ભવેલી આ અપીલમાં, જે ટૂંકો પ્રશ્ન સંબોધવાનો છે તે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની

કલમ જરના પાલનની પ્રકૃતિ વિશે છે અને તેથી, અપીલમાં અન્ય દલીલોને વિગતવાર ચર્ચાની જરૂર નથી.

૨૧. એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ જરના પાલનની પ્રકૃતિના સંદર્ભમાં મહત્વપૂર્ણ કેસ કાયદાઓનું વિશ્લેષણ, અમે નીચેના નિર્ણયો અને તેમાં નિર્ધારિત કાયદાનો સંદર્ભ લેવા અને તેના પર આધાર રાખવાનું વલણ ધરાવીએ છીએ:—

૨૧.૧ પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ (૧૯૯૪) ૩ એસ. સી. સી. ૨૯૯ના કિસ્સામાં એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ જર (૧) નો સંદર્ભ એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ જર (૧) ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં નિર્દોષ વ્યક્તિઓને નુકસાન ન થાય તે માટે અને અધિકારીઓ દ્વારા જોગવાઈનો દુરુપયોગ ટાળવા માટે માદક દ્રવ્યો અને માદક દ્રવ્યો સંબંધિત કામગીરીના નિયંત્રણ અને નિયમન માટેની કડક જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં, એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમમાં અમુક સલામતીઓ પૂરી પાડવામાં આવી છે અને પ્રવેશ, શોધ, જમી અથવા ધરપકડ કરતી વખતે ફરજિયાત જરૂરિયાતનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળતા જે તેના ઉદ્ધંધનને કાર્યવાહીના કેસને અસર કરતી હોવાનું અને ટ્રાયલને દૂષિત કરતી હોવાનું માનવામાં આવે છે.

૨૧.૨ ઉપરોક્ત નિર્ણયના પેરા ૨૫ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૧, ૪૨, ૫૦, ૫૨ અને ૫૭ ના સંદર્ભમાં ટ્રાયલ અદાલતો દ્વારા વારંવાર ઉદ્ભવતા પ્રશ્નો અંગેના તારણો બહાર પાડ્યા છે, જે નીચે મુજબ છે:—

“૨૫. ઉપર ધ્યાનમાં લેવાયેલા પ્રશ્નો ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ વારંવાર ઊભા થાય છે.તેથી આપણને આપણા એવા તારણો નક્કી કરવા જરૂરી લાગે છે જે નીચે મુજબ છે:

(૧) જો કોઈ પોલીસ અધિકારી એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ વિચારવામાં આવેલી કોઈપણ પૂર્વ માહિતી વિના, સીઆરપીસીની જોગવાઈઓ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલા ગુના અથવા શંકાસ્પદ ગુનાની તપાસના સામાન્ય ક્રમમાં કોઈ વ્યક્તિની શોધ કરે છે અથવા ધરપકડ કરે છે અને જ્યારે આવી શોધ પૂર્ણ થાય છે ત્યારે તે તબક્કે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ આકર્ષિત થશે નહીં અને તે હેઠળની આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો થશે નહીં.જો આવી તપાસ અથવા ધરપકડ દરમિયાન કોઈ માદક દ્રવ્ય અથવા માદક પદાર્થની વસૂલાત થવાની સંભાવના હોય તો પોલીસ અધિકારી, જે સશક્ત નથી, તેણે સશક્ત અધિકારીને જાણ કરવી જોઈએ, જેમણે

ત્યારબાદ એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર આગળ વધવું જોઈએ.

(૨-અ) કલમ ૪૧ (૧) હેઠળ જ્યારે તેની પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે આવા ગુનાઓ કરવામાં આવ્યા છે અથવા આવા પદાર્થો કોઈપણ મકાન, વાહન અથવા સ્થળે રાખવામાં આવ્યા છે અથવા છુપાવવામાં આવ્યા છે, ત્યારે માત્ર એક સશક્ત મેજિસ્ટ્રેટ જ ધરપકડ માટે અથવા અધિનિયમના પ્રકરણ IV વગેરે હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓના સંદર્ભમાં તપાસ માટે વોરંટ જારી કરી શકે છે. જ્યારે ધરપકડ અથવા તપાસ માટે આવા વોરંટ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે, જે અધિકૃત નથી, તો આવી શોધ અથવા ધરપકડ જો હાથ ધરવામાં આવે તો તે ગેરકાયદેસર રહેશે. તેવી જ રીતે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ કલમ ૪૧ (૨) અને ૪૨ (૧) માં ગણાવ્યા મુજબ માત્ર સશક્ત અધિકારીઓ અથવા યોગ્ય રીતે અધિકૃત અધિકારીઓ જ કાર્ય કરી શકે છે. જો આવા અધિકારીઓ સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા એન. ડી. પી. એસ. કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ આવી ધરપકડ અથવા તપાસ કરવામાં આવે, તો તે ગેરકાયદેસર રહેશે.

(૨-બી) કલમ ૪૧ (૨) હેઠળ માત્ર સશક્ત અધિકારી જ તેના ગૌણ અધિકારીને વ્યક્તિની ધરપકડ કરવા અથવા તેમાં ઉલ્લેખિત તપાસ હાથ ધરવા માટે અધિકૃત કરી શકે છે.જો કોઈ ઉલ્લંઘન થાય છે, તો તે કાર્યવાહીના કેસને અસર કરશે અને દોષિત ઠેરવવામાં આવશે.

(૨-સી) કલમ ૪૨ (૧) હેઠળ સશક્ત અધિકારી જો તેની પાસે કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલી પૂર્વ માહિતી હોય, તો તેને લેખિતમાં લેવી જરૂરી છે.પરંતુ જો તેની પાસે વ્યક્તિગત જાણકારીથી એવું માનવાનું કારણ હોય કે પ્રકરણ ૪ હેઠળના ગુનાઓ કરવામાં આવ્યા છે અથવા આવા ગુનાઓ કરવાના પુરાવા રજૂ કરી શકે તેવી સામગ્રી કોઈપણ ઇમારત વગેરેમાં છુપાવવામાં આવી છે, તો તે સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત વચ્ચે વોરંટ વિના ધરપકડ અથવા તપાસ કરી શકે છે અને આ જોગવાઈ આદેશ આપતું નથી કે તેણે તેના માન્યતાના કારણો નોંધવા જોઈએ.પરંતુ કલમ ૪૨ (૧) ની જોગવાઈ હેઠળ જો આવા અધિકારીએ સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદય વચ્ચે આવી શોધ કરવી હોય, તો તેણે તેની માન્યતાના આધારો નોંધવા જોઈએ.

આ હદ સુધી આ જોગવાઈઓ ફરજિયાત છે અને તેનું ઉલ્લંઘન કાર્યવાહીના કેસને અસર કરશે અને સુનાવણીને દૂષિત કરશે.

(૩) કલમ ૪૨ (૨) હેઠળ આવા સશક્ત અધિકારીએ કે જે લેખિતમાં કોઈપણ માહિતી લે છે અથવા કલમ ૪૨ (૧) ના પરંતુક હેઠળના આધારો નોંધે છે, તેણે તરત જ તેના તાત્કાલિક સત્તાવાર ઉપરી અધિકારીને તેની એક નકલ મોકલવી જોઈએ.જો આ જોગવાઈનું સંપૂર્ણ પાલન ન થાય તો તે જ કાર્યવાહીના કેસને અસર કરે છે.તે હદ સુધી તે ફરજિયાત છે.પરંતુ જો વિલંબ થાય કે તે અનુચિત હતો કે નહીં અથવા તે સમજાવવામાં આવ્યું છે કે નહીં, તો દરેક કિસ્સામાં હકીકતનો પ્રશ્ન હશે.

(૪-એ) જો કોઈ પોલીસ અધિકારી, ભલે તે સંપૂર્ણપણે સીઆરપીસીની જોગવાઈઓ હેઠળ ગુનાઓની સામાન્ય તપાસ દરમિયાન ધરપકડ અથવા શોધ કરતી વખતે "સશક્ત" અધિકારી હોય, તો પણ કલમ ૧૦૦ અને ૧૬૫, સીઆરપીસીની જોગવાઈઓનું કડક પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે, જેમાં કારણો નોંધવાની જરૂરિયાતનો સમાવેશ થાય છે, આવી નિષ્ફળતા માત્ર અનિયમિતતા સમાન હશે.

(૪-બી) જો કાયદાની કલમ ૪૧ (૨) હેઠળ કોઈ સશક્ત અધિકારી અથવા અધિકૃત અધિકારી તપાસ કરે છે, તો તે સીઆરપીસીની જોગવાઈઓ, એટલે કે, કલમ ૧૦૦ અને ૧૬૫, સીઆરપીસીની

જોગવાઈઓ હેઠળ આમ કરશે અને જો ત્યાં કોઈ કડક પાલન ન હોય તો સીઆરપીસીની જોગવાઈઓ પછી આવી તપાસ ગેરકાયદેસર રહેશે નહીં અને ટ્રાયલને દૂષિત કરશે નહીં.

દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં પુરાવાની પ્રશંસા કરતી વખતે અદાલતોએ આવી નિષ્ફળતાની અસરને ધ્યાનમાં રાખવી પડશે.

(૫) અગાઉની માહિતી પર, કલમ ૪૧ (૨) અથવા ૪૨ હેઠળ કામ કરતી વખતે સશક્ત અધિકારી અથવા અધિકૃત અધિકારીએ વ્યક્તિની તપાસ કરવામાં આવે તે પહેલાં કલમ ૫૦ ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવું જોઈએ અને આવી વ્યક્તિને જાણ કરવી જોઈએ કે જો તે ઇચ્છે તો તેને રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે.આવા અધિકારી દ્વારા તે વ્યક્તિને તપાસ માટે જાણ કરવી ફરજિયાત છે.તપાસ કરવા માટે વ્યક્તિને જાણ કરવામાં નિષ્ફળતા અને જો આવી વ્યક્તિને જરૂર હોય તો, તેને રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે લઈ જવામાં નિષ્ફળતા, કલમ ૫૦નું પાલન ન કરવા સમાન હશે જે ફરજિયાત છે અને આમ તે કાર્યવાહીના કેસને અસર કરશે અને સુનાવણીને દૂષિત કરશે.આ રીતે જાણ થયા પછી આવી વ્યક્તિએ આવો અભ્યાસક્રમ પસંદ કર્યો કે નહીં તે હકીકતનો પ્રશ્ન હશે.

(૬) કલમ પર અને પઞ્ચી જોગવાઈઓ કે જે કલમ ૪૧ થી ૪૪ હેઠળ ધરપકડ અથવા જપ્તી કર્યા પછી અધિકારીઓ દ્વારા લેવામાં આવતા પગલાં સાથે સંબંધિત છે તે પોતે ફરજિયાત નથી.જો પાલન ન થયું હોય અથવા વિલંબ વગેરે જેવી ભૂલો હોય તો આરોપી સામે કોઈ પૂર્વગ્રહ પેદા થયો છે કે કેમ તે જોવા માટે તેની તપાસ કરવી પડશે અને આવી નિષ્ફળતાની અસર ધરપકડ અથવા જપ્તી સંબંધિત પુરાવાની પ્રશંસા તેમજ કેસના ગુણદોષ પર પડશે.”

૨૧.૩ સૈયદ મોહમ્મદ સૈયદ ઉમર સૈયદ અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૯૫) ૩) એસ. સી. સી. ૬૧૦ કેસમાં ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે બલબીર સિંહના ચુકાદાને સમર્થન આપ્યું હતું.

૨૧.૪ પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ બલદેવ સિંહ (૧૯૯૯) ૬ એસ. સી. સી. ૧૭૨ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે ફરીથી એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમ અને અગાઉના ચુકાદાની જોગવાઈઓ પર વિચાર કર્યો હતો અને નોંધ્યું હતું કે, સૈયદ મોહમ્મદ સૈયદ ઉમર સૈયદ (ઉપરોક્ત) કેસમાં ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે મંજૂરી આપી હતી અને હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ પિરથી ચંદ અને અન્ય (૧૯૯૬) ૨ એસ. સી. સી. ૩૭ના કેસમાં બે

ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે કેટલાક અંશે વિપરીત અભિપ્રાય લીધો હતો, બંધારણીય ખંડપીઠે સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલા અભિપ્રાયને મંજૂરી આપી હતી એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ હેઠળ અધિકૃત અધિકારી પર ગેઝેટેડ અધિકારીની હાજરીમાં શંકાસ્પદને જાણ કરવાનો અધિકાર છે અને જો કલમ ૫૦નું ઉલ્લંઘન કરીને તપાસ હાથ ધરવામાં આવે તો તે સુનાવણીને દૂષિત કરી શકશે નહીં પરંતુ તે ગેરકાયદેસર વસ્તુઓની વસૂલાતને શંકાસ્પદ બનાવશે અને આરોપીની સજા અને દોષિત ઠેરવવાને દૂષિત કરશે. સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે બલદેવ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ પર ફરીથી વિચારણા કરવાનો પ્રસંગ આપ્યો હતો, જેમાં આરોપીના મૂળભૂત અધિકાર વિશે કલમ ૫૦માં પૂરા પાડવામાં આવેલ સલામતી પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને પેરા ૫૭માં નીચે મુજબ તારણ કાઢવામાં આવ્યું છે:—

“૫૭. ઉપરોક્ત તર્ક અને ચર્ચાના આધારે નીચેના તારણો નીકળે છે:

(૧) જ્યારે કોઈ સશક્ત અધિકારી અથવા અગાઉની માહિતી પર કામ કરતો વિધિવત અધિકૃત અધિકારી કોઈ વ્યક્તિની શોધ કરવા જઈ રહ્યો હોય, ત્યારે તેના માટે જરૂરી છે કે તે સંબંધિત વ્યક્તિને તેની તપાસ કરવા માટે નજીકના રાજપત્રિત અધિકારી અથવા નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ પાસે લઈ

જવાના કલમ ૫૦ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ તેના અધિકારની જાણ કરે.જો કે, આવી માહિતી લેખિતમાં હોવી જરૂરી નથી;

(૨) ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તપાસ કરવાના તેના અધિકારના અસ્તિત્વ વિશે સંબંધિત વ્યક્તિને જાણ કરવામાં નિષ્ફળતા આરોપી માટે પૂર્વગ્રહ પેદા કરશે;

(૩) એક સશક્ત અધિકારી દ્વારા, પૂર્વ સૂચના પર, વ્યક્તિને તેના અધિકારની જાણ કર્યા વિના કે, જો તેને જરૂર હોય તો, તેને ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તપાસ માટે લઈ જવામાં આવશે અને જો તે એવું પસંદ કરે છે, તો ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તેની તપાસ કરવામાં નિષ્ફળતા, ટ્રાયલને દૂષિત કરી શકશે નહીં પરંતુ ગેરકાયદેસર વસ્તુ શંકાસ્પદની વસૂલાત કરશે અને આરોપીની દોષિતતા અને સજાને દૂષિત કરશે, જ્યાં દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે, તેની વ્યક્તિ પાસેથી જપ્ત કરાયેલી ગેરકાયદેસર વસ્તુના કબજાના આધારે, તેની વ્યક્તિની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને હાથ ધરવામાં આવેલી શોધ દરમિયાન કાયદાની કલમ ૫૦;

(૪) કે ખરેખર સમાજને ગુનેગારોથી બચાવવાની જરૂર છે.જો ગુનાઓ કરનાર વ્યક્તિઓને છોડી દેવામાં આવે તો સલામતીના સામાજિક ઉદ્દેશને નુકસાન થશે કારણ કે તેમની સામેના પુરાવાને એવું માનવામાં આવે છે કે જાણે તે અસ્તિત્વમાં નથી.તેથી, જવાબ એ છે કે તપાસ

એજન્સીએ કાયદા દ્વારા કલ્પના કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું નિષ્ઠાપૂર્વક પાલન કરવું જોઈએ અને આમ કરવામાં નિષ્ફળતાને ઉચ્ચ અધિકારીઓ દ્વારા સંબંધિત અધિકારી સામે ગંભીરતાથી કાર્યવાહી કરવા માટે આમંત્રિત કરવી જોઈએ જેથી તપાસ અધિકારીની બેદરકારી પર અંકુશ મૂકવામાં આવે. દરેક કિસ્સામાં અંતિમ પરિણામ મહત્વપૂર્ણ છે પરંતુ તેને હાંસલ કરવાના માધ્યમો બોર્ડથી ઉપર હોવા જોઈએ. ઉપાય રોગ કરતાં વધુ ખરાબ ન હોઈ શકે. જો અદાલત તપાસ કામગીરી દરમિયાન તપાસ એજન્સી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી અરાજકતાના કૃત્યોને માફ કરતી જોવા મળે અને કાયદા પ્રત્યેના આદરને પણ નબળી પાડી શકે અને ન્યાયના વહીવટ સાથે ગેરવાજબી રીતે સમાધાન કરવાની અસર કરી શકે તો ન્યાયિક પ્રક્રિયાની કાયદેસરતા વાદળો હેઠળ આવી શકે છે. તેની મંજૂરી ન આપી શકાય. આરોપી ન્યાયી સુનાવણીનો હકદાર છે. અયોગ્ય સુનાવણીના પરિણામે દોષિત ઠેરવવો એ આપણા ન્યાયના ખ્યાલની વિરુદ્ધ છે. સુનાવણીમાં કલમ ૫૦ દ્વારા લેવામાં આવેલા સલામતીના ૫૦ ના ઉદ્ધંધનમાં એકત્રિત કરવામાં આવેલા પુરાવાનો ઉપયોગ, સુનાવણીને અયોગ્ય બનાવશે.

(૫) કલમ ૫૦ માં પૂરા પાડવામાં આવેલ સલામતીનું યોગ્ય રીતે પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં તે અદાલત દ્વારા સુનાવણીમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધારે નક્કી કરવું પડશે. તે મુદ્દા પર શોધવું, એક રીતે અથવા

બીજી રીતે, દોષિત ઠેરવવા અથવા નિર્દોષ છુટકારાના આદેશને નોંધવા માટે સુસંગત રહેશે.કાર્યવાહી દરમિયાન ફરિયાદી પક્ષને એ સ્થાપિત કરવાની તક આપ્યા વિના કે કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓ અને ખાસ કરીને તેમાં પૂરા પાડવામાં આવેલ સલામતીનું યોગ્ય રીતે પાલન કરવામાં આવ્યું હતું, ફોજદારી કાર્યવાહીને ટૂંકાવી દેવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં.

(૬) જે સંદર્ભમાં કલમ ૫૦માં તપાસ કરવાનો ઈરાદો ધરાવતી વ્યક્તિના લાભ માટે રક્ષણનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે તે સંદર્ભમાં, અમે કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓ ફરજિયાત અથવા ડિરેક્ટરી છે કે કેમ તે અંગે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરતા નથી, પરંતુ એવું માનીએ છીએ કે સંબંધિત વ્યક્તિને કલમ ૫૦ની પેટા-કલમ (૧) માંથી ઉદ્ભવતા તેના અધિકારની જાણ કરવામાં નિષ્ફળતા, પ્રતિબંધિત શંકાસ્પદની વસૂલાત અને આરોપીની દોષિતતા અને સજાને કાયદામાં ખરાબ અને બિનટકાઉ બનાવી શકે છે.

(૭) કાયદાની કલમ ૫૦ માં પૂરા પાડવામાં આવેલ સલામતીનું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવેલી તપાસ દરમિયાન આરોપીની વ્યક્તિ પાસેથી જપ્ત કરાયેલી ગેરકાયદેસર વસ્તુનો ઉપયોગ આરોપી પર ગેરકાયદેસર રીતે પ્રતિબંધિત પદાર્થ રાખવાના પુરાવા તરીકે કરી શકાતો નથી, જો કે તે તપાસ દરમિયાન મળી આવેલી અન્ય કોઈપણ સામગ્રી પર ફરિયાદી પક્ષ

અન્ય કાર્યવાહીમાં આરોપી સામે આધાર રાખી શકે છે, ગેરકાયદેસર તપાસ દરમિયાન તે સામગ્રીની વસૂલાત હોવા છતાં;

(૮) કાયદાની કલમ ૫૪ હેઠળની ધારણા ત્યારે જ ઉભી કરી શકાય છે જ્યારે ફરિયાદી પક્ષે સ્થાપિત કર્યું હોય કે કલમ ૫૦ ના આદેશ અનુસાર હાથ ધરવામાં આવેલી શોધમાં આરોપી પાસે પ્રતિબંધિત પદાર્થનો કબજો હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. ગેરકાયદેસર શોધ કાર્યવાહી પક્ષને કાયદાની કલમ ૫૪ હેઠળ ધારણા ઉઠાવવાનો અધિકાર આપી શકતી નથી.

(૯) પૂરન મલના કેસના ચુકાદામાં એવું ન સમજી શકાય કે કાયદાની કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવેલી પૂર્વ માહિતી પર વ્યક્તિની તપાસ દરમિયાન જપ્ત કરાયેલી ગેરકાયદેસર વસ્તુનો ઉપયોગ પોતે જ ગેરકાયદેસર વસ્તુના ગેરકાયદેસર કબજાના પુરાવા તરીકે થઈ શકે છે, જેની પાસેથી ગેરકાયદેસર તપાસ દરમિયાન પ્રતિબંધિત વસ્તુ જપ્ત કરવામાં આવી છે.

(૧૦) અલી મુસ્તફાના કેસનો ચુકાદો પૂરન મલના કેસના ચુકાદાને યોગ્ય રીતે અર્થઘટન કરે છે અને અલગ પાડે છે અને પિરથી ચંદના કેસ અને જસબિર સિંહના કેસમાં કરવામાં આવેલા વ્યાપક અવલોકનો પૂરન મલના કેસમાં નિર્ધારિત કાયદાના સાચા સ્પષ્ટીકરણ સાથે સુસંગત નથી.”

૨૧.૫ વિજયસિંહ ચંદુભાઈ જાડેજા વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, (૨૦૧૧) ૧ એસ. સી. સી. ૬૦૯] નો કેસ સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય બેન્ચને એ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવા માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો કે શું એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ શંકાસ્પદને તેની ઈચ્છાઓ વિશે "જાણ" કરવાની સત્તા ધરાવતા અધિકારી પર ફરજ પાડે છે કે કેમ અથવા શું ઉપરોક્ત અધિકારી દ્વારા માત્ર તપાસ કે શું શંકાસ્પદ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારીની હાજરીમાં તપાસ કરવા માંગે છે કે કેમ તે કલમ ૫૦ ના આદેશનું યોગ્ય પાલન હોવાનું કહી શકાય?

૨૧.૬ ઉપરોક્ત કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે આ બાબતમાં સામેલ વિવાદને ધ્યાનમાં લીધા પછી એવું માન્યું છે કે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ની જરૂરિયાત ફરજિયાત જરૂરિયાત છે અને કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓનો ખૂબ જ કડક અર્થઘટન થવો જોઈએ. કલમ ૫૦ હેઠળ સત્તા પર જવાબદારી નિભાવવાની પ્રકૃતિ વૈધાનિક છે અને તેનાથી વિચલિત થવાની જરૂર નથી. ઉપરોક્ત મુદ્દાનો નિર્ણય લેતા પહેલા, ફકરા ૨૨માં સર્વોચ્ચ અદાલતે કલમ ૪૧ની જોગવાઈઓ પર વિચાર કર્યો હતો અને ફકરા ૨૩માં બલદેવ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અગાઉની બંધારણીય ખંડપીઠે કાઢેલા તારણો પર વિચાર

કરવામાં આવ્યો હતો.સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, સંદર્ભનો જવાબ આપતી વખતે, પરિચ્છેદ ૨૮ થી ૩૨ માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“૨૮. હવે આપણે રેફરલ ઓર્ડરમાં ઉલ્લેખિત બે નિર્ણયો સાથે વ્યવહાર કરીશું, જેમાં એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦માં સમાવિષ્ટ જરૂરિયાતનું "નોંધપાત્ર પાલન" પૂરતું હોવાનું માનવામાં આવ્યું છે.પ્રભા શંકર દુબે (ઉપરોક્ત) માં, આ અદાલતની બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આપણી સામેના મુદ્દા પર બલદેવ સિંહના કેસ (ઉપરોક્ત) ના ગુણોત્તરને નીચે મુજબ ગણાવ્યો હતો:

"૧૧.....સંબંધિત અધિકારીએ જે કરવાનું હોય છે તે આરોપીની પસંદગી વિશે જણાવવું જરૂરી છે.આરોપી (શંકારપદ) ને એવી રીતે જણાવવું પડે છે કે તે જાણે છે કે પસંદગી તેની છે અને સંબંધિત અધિકારીની નથી, તેમ છતાં કોઈ ચોક્કસ ફોર્મ નથી.બલદેવ સિંહ કેસના નિર્ણયમાં સંબંધિત સ્થળોએ "અધિકાર" શબ્દનો ઉપયોગ એ અસરકારક રીતે ભાર મૂકવા માટે હોવાનું જણાય છે કે તે અધિકારીની કૃપાથી પસંદગી કરવાની નથી, પરંતુ તે તબક્કે "શંકારપદ" માં અધિકાર દ્વારા વધુ પસંદગી આપવામાં આવે છે

અને તેને ઉદ્ધન કરીને અનુસરવાના અનિવાર્ય પરિણામો
આપવામાં આવે છે.

જો કે, તે કેસની હકીકતો પર કલમ ૫૦ની જણાવેલી જરૂરિયાતો પૂરી થઈ
છે કે નહીં તેનો અંદાજ કાઢતી વખતે, આ પાસા પરના પુરાવાના સ્વરૂપમાં
હાથ ધરાયેલા કેસ અને જોસેફ ફર્નાન્ડીઝ (ઉપરોક્ત) વચ્ચે સમાનતા
શોધીને, કોર્ટે પછીના કેસમાં પડઘો પાડતા મંતવ્યોને અનુસરવાનું પસંદ
કર્યું, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે શંકાસ્પદને શોધ અધિકારીની
માહિતી કે "જો તમે ઈચ્છો તો તમને રાજપત્રિત અધિકારી અથવા
મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં શોધી શકાય છે" તે એન. ડી. પી. એસ.
અધિનિયમની કલમ ૫૦ની જરૂરિયાતનું નોંધપાત્ર પાલન હતું. તેમ છતાં,
કોર્ટે નીચેના શબ્દોમાં "નોંધપાત્ર પાલન" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ
કરવાનું કારણ સૂચવ્યું:

"૧૨."નોંધપાત્ર પાલન" શબ્દનો ઉપયોગ એ પૃષ્ઠભૂમિમાં
કરવામાં આવ્યો હતો કે શોધ અધિકારીના મનમાં કલમ ૫૦ હતી
અને બલદેવ સિંહ કેસમાં બંધારણીય ખંડપીઠે તેના પર મૂકેલા
અર્થઘટનથી તેને મદદ મળી ન હતી.ચુકાદામાં એક પંક્તિ અથવા
શબ્દ ૨ ને અલગથી વાંચી શકાતો નથી અથવા જો કોઈ વૈધાનિક

જોગવાઈનો અર્થઘટન કરી શકાય, તો અવલોકનોને અલગ અર્થ આપી શકાય નહીં.

અગાઉ કાઢેલા ફકરા પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જોસેફ ફર્નાન્ડીઝ (ઉપર) એ બલદેવ સિંહ (ઉપર) ના ગુણોત્તરની નોંધ લીધી નથી અને પ્રભા શંકર દુબે (ઉપર) માં, જોસેફ ફર્નાન્ડીઝ (ઉપર) ને બલદેવ સિંહના કેસમાં (ઉપર) નિર્ધારિત કહેવતની અવગણના કરીને અનુસરવામાં આવે છે.

૨૯. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો દ્રઢ અભિપ્રાય છે કે જે હેતુ સાથે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ (૧) હેઠળ, સુરક્ષાના રૂપમાં, શંકાસ્પદને અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, એટલે કે સત્તાના દુરુપયોગને રોકવા માટે, નિર્દોષ વ્યક્તિઓને ગુકસાન ન પહોંચાડવા માટે અને કાયદા અમલીકરણ એજન્સીઓ દ્વારા ખોટા કેસો રોપવા અથવા ઉશ્કેરવાના આરોપોને ઘટાડવા માટે, અધિકૃત અધિકારી તરફથી તે જરૂરી રહેશે કે તે વ્યક્તિને રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તપાસ કરવાના તેના અધિકારથી વાકેફ કરે. જ્યાં સુધી એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અધિકૃત અધિકારીની જવાબદારીની વાત છે, ત્યાં સુધી તે ફરજિયાત છે અને તેનું કડક પાલન જરૂરી છે. જોગવાઈનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતા

ગેરકાયદેસર વસ્તુની શંકાસ્પદની વસૂલાતને દૂષિત કરશે અને દોષિત ઠેરવશે જો તે આવી તપાસ દરમિયાન આરોપીની વ્યક્તિ પાસેથી ગેરકાયદેસર વસ્તુની વસૂલાતના આધારે જ નોંધવામાં આવે.ત્યારબાદ, શંકાસ્પદ વ્યક્તિ ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળ તેને આપવામાં આવેલા અધિકારનો ઉપયોગ કરવાનું પસંદ કરી શકે છે અથવા ન પણ કરી શકે છે.

૩૦. રાષ્ટ્રપતિની પુનઃચૂંટણીમાં જોવા મળ્યાં મુજબ, પુનઃચૂંટણીમાં:

“૧૩.અર્થઘટન કરવાની જોગવાઈના સમગ્ર અવકાશમાં કાળજીપૂર્વક ધ્યાન આપીને વિધાનસભાના વાસ્તવિક હેતુ સુધી પહોંચવું એ અદાલતોની ફરજ છે."દરેક કાયદાને ખોલવાની ચાવી એ કાયદાનું કારણ અને ભાવના છે, તે દુશ્મનાવટનો પ્રભાવક છે, કાયદો બનાવનારનો હેતુ કાયદામાં જ વ્યક્ત થાય છે, જે સમગ્ર રીતે લેવામાં આવે છે.

૩૧. અમારો અભિપ્રાય છે કે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ની જરૂરિયાત સાથે "નોંધપાત્ર પાલન" ની વિભાવના જોસેફ

ફર્નાન્ડીઝ (ઉપરોક્ત) અને પ્રભા શંકર દુબે (ઉપરોક્ત) માં ઉપરોક્ત કલમના આદેશમાં રજૂ કરવામાં આવી છે અને વાંચવામાં આવી છે, તે ન તો કલમ ૫૦ની પેટા-કલમ (૧) ની ભાષામાંથી ઉદ્ભવે છે અને ન તો તે બલદેવ સિંહના કેસ (ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત ઉક્તિ સાથે સુસંગત છે. એ ઉમેરવાની જરૂર નથી કે નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં અને કલમ ૫૦ની જરૂરિયાત પૂરી કરવામાં આવી છે કે નહીં તે પ્રશ્ન વિચારણાનો વિષય છે. તે માટે કોઈ સંપૂર્ણ સૂત્ર નિર્ધારિત કરવું ન તો શક્ય હશે અને ન તો શક્ય.

૩૨. અમારું એવું પણ માનવું છે કે કલમ ૫૦ અધિકાર પ્રાપ્ત અધિકારીને આવી વ્યક્તિ (શંકાસ્પદ) ને નજીકના રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ લઈ જવાનો વિકલ્પ આપે છે, પરંતુ સમગ્ર કાર્યવાહીને પ્રામાણિકતા, પારદર્શિતા અને વિશ્વાસપાત્રતા પ્રદાન કરવા માટે, પ્રથમ વખતમાં, શંકાસ્પદને નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવાનો પ્રયાસ થવો જોઈએ, જેને ૧૪ (૧૯૭૪) ૨ એસ. સી. સી. ૩૩ ૨ નો વધુ વિશ્વાસ છે. તે માત્ર તપાસની કાર્યવાહીમાં કાયદેસરતા ઉમેરશે નહીં, તે ખરેખર કાર્યવાહીને પણ મજબૂત કરી શકે છે.

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે) "

૨૧.૭ કરનેલ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય (૨૦૦૯) ૮ એસ. સી. સી. ૫૩૯ના કેસમાં ફરીથી સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ અને ૫૦ પર વિચાર કર્યો હતો. અગાઉના બે કેસોમાં જુદા જુદા મંતવ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, જેના પરિણામે આ બાબતને મોટી બેન્ચ સમક્ષ મૂકવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૧ અને ૨માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવા મુદ્દાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે જેના માટે આ બાબત બંધારણીય બેન્ચને મોકલવામાં આવી હતી અને ઉપરોક્ત ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૩૫માં તારણો કાઢવામાં આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત ૧, ૨ અને ૩૫ નીચે મુજબ વાંચે છે:

“૧. અબ્દુલ રહસિદ ઇબ્રાહિમ મન્સુરી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૨૦૦૦) ૨ એસ. સી. સી. ૫૧૩ના કેસમાં, આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો હતો કે નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એટ, ૧૯૮૫ (ત્યારબાદ "એન. ડી. પી. એસ. એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની કલમ ૪૨નું પાલન ફરજિયાત છે અને લેખિતમાં માહિતીને દૂર કરવામાં અને તેના તાત્કાલિક સત્તાવાર ઉપરી અધિકારીને તાત્કાલિક અહેવાલ મોકલવામાં નિષ્ફળતા આરોપી માટે પૂર્વગ્રહનું કારણ બનશે. સાજન અબ્રાહમ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (૨૦૦૧) ૬ એસ.

સી. સી. કલરના કેસમાં, જેનો નિર્ણય પણ ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે લીધો હતો, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કલમ જરૂર જણાત નથી અને તેનું નોંધપાત્ર પાલન પૂરતું છે.

૨ વોરંટ અથવા અધિકૃતતા વિના તપાસ, જમી અને ધરપકડ કરવાની બાબતમાં કાયદાની કલમ જરૂર ના અવકાશ અને લાગુ થવા અંગે વિરોધાભાસી મંતવ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અપીલ આ મુદ્દાને ઉકેલવા માટે બંધારણીય બેન્ચ સમક્ષ મૂકવામાં આવી હતી.

૩૫. નિષ્કર્ષમાં, જે નોંધવું જોઈએ તે એ છે કે અબ્દુલ રાશિદને કલમ જરૂર (૧) અને જરૂર (૨) ની જરૂરિયાતો સાથે શાબ્દિક પાલનની જરૂર નહોતી કે સાજન અબ્રાહમે એવું માન્યું ન હતું કે કલમ જરૂર (૧) અને જરૂર (૨) ની જરૂરિયાતોને બિલકુલ પૂર્ણ કરવાની જરૂર નથી. બે નિર્ણયોની અસર નીચે મુજબ હતી:

[(અ) કોઈ પણ વ્યક્તિ પાસેથી [કલમ જરૂરની પેટા-કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત પ્રકૃતિની] માહિતી પ્રાપ્ત કર્યા પછી અધિકારીએ તેને સંબંધિત રજિસ્ટરમાં લેખિતમાં નોંધવી પડતી

હતી અને કલમ ૪૨ (૧) ની કલમ (એ) થી (ડી) ના સંદર્ભમાં કાર્યવાહી કરવા માટે આગળ વધતા પહેલા તરત જ તેના તાત્કાલિક અધિકારી ઉપરી અધિકારીને એક નકલ મોકલવી પડતી હતી.

[બી) પરંતુ જો માહિતી ત્યારે પ્રાપ્ત થઈ હોય જ્યારે અધિકારી પોલીસ સ્ટેશનમાં ન હોય, પરંતુ જ્યારે તે પેટ્રોલિંગ ફરજ પર હોય અથવા અન્યથા, મોબાઈલ ફોન અથવા અન્ય માધ્યમો દ્વારા, અને માહિતી તાત્કાલિક કાર્યવાહીની માંગ કરે છે અને કોઈપણ વિલંબને પરિણામે માલ અથવા પુરાવા દૂર કરવામાં અથવા નાશ કરવામાં આવ્યા હોત, તો તેને આપવામાં આવેલી માહિતી લેખિતમાં લેવી શક્ય અથવા વ્યવહાર ન હોત, આવી સ્થિતિમાં, તે કલમ ૪૨ (૧) ની કલમ (એ) થી (ડી) મુજબ કાર્યવાહી કરી શકે છે અને તે પછી, તે વ્યવહાર બને તે જલદી, લેખિતમાં માહિતી રેકૉર્ડ કરો અને તાત્કાલિક જાણ કરો. અધિકારી ઉપરી અધિકારી માટે પણ એવું જ છે.

[સી] બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પ્રાપ્ત માહિતીને લખવા અને તેની નકલ ઉપરી અધિકારીને મોકલવાના સંદર્ભમાં કલમ ૪૨

(૧) અને જરૂર (૨) ની જરૂરિયાતોનું પાલન, સામાન્ય રીતે અધિકારી દ્વારા પ્રવેશ, તપાસ અને જમી પહેલાં થવું જોઈએ.પરંતુ આકસ્મિક પરિસ્થિતિઓ સાથે સંકળાયેલા વિશેષ સંજોગોમાં, લેખિતમાં માહિતીનું રેકોર્ડિંગ અને તેની નકલ સત્તાવાર ઉપરી અધિકારીને મોકલવી વાજબી સમયગાળા એટલે કે શોધ, પ્રવેશ અને જમી પછી મુલતવી રાખવામાં આવી શકે છે.પ્રશ્ન તાકીદ અને અનુકૂળતાનો છે.

[ડી] જ્યારે કલમ જરૂર ની પેટા કલમ (૧) અને (૨) ની જરૂરિયાતોનું સંપૂર્ણ પાલન અસ્વીકાર્ય છે, ત્યારે વિલંબ વિશે સંતોષકારક સમજૂતી સાથે વિલંબિત પાલન કલમ જરૂર નું સ્વીકાર્ય પાલન હશે.ઉદાહરણ તરીકે, જો કોઈ વિલંબના પરિણામે આરોપી ભાગી શકે છે અથવા માલ અથવા પુરાવાઓનો નાશ થઈ શકે છે અથવા દૂર થઈ શકે છે, કાર્યવાહી શરૂ કરતા પહેલા પ્રાપ્ત માહિતીને લેખિતમાં રેકોર્ડ ન કરી શકે અથવા આવી માહિતીની નકલ સત્તાવાર ઉપરી અધિકારીને તાત્કાલિક ન મોકલી શકે, તો તેને કલમ જરૂરનું ઉલ્લંઘન ગણવામાં આવશે નહીં.પરંતુ જો પોલીસ અધિકારી કાર્યવાહી કરવા માટે પૂરતો સમય સાથે પોલીસ સ્ટેશનમાં હોય ત્યારે

માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હોય અને જો પોલીસ અધિકારી પ્રાપ્ત માહિતી લેખિતમાં નોંધવામાં નિષ્ફળ જાય અથવા તેની નકલ પરિષ્ક અધિકારીને મોકલવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તે કાયદાની કલમ જરૂનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન હોવાથી શંકાસ્પદ સંજોગો હશે. તેવી જ રીતે, જો પોલીસ અધિકારી માહિતી બિલકુલ રેકૉર્ડ ન કરે, અને અધિકારી ઉપરી અધિકારીને બિલકુલ જાણ ન કરે, તો પણ તે કાયદાની કલમ જરૂનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન હશે. કલમ જરૂનું પર્યાપ્ત કે નોંધપાત્ર પાલન છે કે નહીં તે દરેક કેસમાં નિર્ણય લેવાનો હકીકતનો પ્રશ્ન છે. ૨૦૦૧ના અધિનિયમ ૮ દ્વારા કલમ જરૂ મા સુધારા સાથે ઉપરોક્ત સ્થિતિ મજબૂત થઈ.”

૨૧.૮ ૨૦૦૬ના ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૨૩૩માં રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ જગ રાજ સિંહ @હંસાના કેસમાં, જેમાં ફરીથી સર્વોચ્ચ અદાલતે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ જરૂ અને ૫૦ની જોગવાઈઓ પર વિચાર કર્યો હતો.

૨૧.૯ એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ જરૂ અને ૫૦ના સંદર્ભમાં રિતેશ ચક્રવર્તી વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૦૬) ૧૨ એસ. સી. સી. ૩૨૧ના કિસ્સામાં, ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા આશરે દોઢ કિલોગ્રામની પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ વહન કરતી વ્યક્તિ વિશેની માહિતી પ્રાપ્ત થયા પછી, કોઈ ચોક્કસ સ્થળે બસમાં

ચઢતા સબ-ઇન્સ્પેક્ટર ઢ્વારા પકડવામાં આવ્યો હતો અને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે શંકાસ્પદ આરોપીઓને કાયદાની કલમ ૫૦ અને ૧.૩ કિલોગ્રામ વજનના અફીણની ઢ્રષ્ટિએ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા ગેઝેટેડ અધિકારી ઢ્વારા તપાસનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હતો.પુનઃપ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી, ફરિયાદી પક્ષ સક્ષમ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો. ઇન્સ્પેક્ટર અને અધિકારી, જેમને માહિતી મળી હતી અને સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ પણ હતા, જોકે બસ સ્ટેન્ડ જેવી વ્યસ્ત જગ્યા પર તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની ગેરહાજરીમાં દરોડા પાડનાર પક્ષના મુખ્ય સભ્યોની બિન-તપાસ અને કેવી રીતે પકડાયેલી વ્યક્તિની ઓળખ કરવામાં આવી તે અંગે સમજૂતીની ગેરહાજરી, ફરિયાદી પક્ષના કેસની સત્યતા અંગે ગંભીર શંકા ઉભી કરે છે અને એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ફરિયાદી પક્ષ તેના કેસને વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો.

૨૧.૧૦ માયલા વેંકટેશ્વરલુ વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૧૫) ૫ એસ. સી. સી. ૨૨૬ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ (૧) નું પાલન કરતી વખતે સ્પષ્ટતા સાથે સ્પષ્ટ સંદેશાવ્યવહાર આવશ્યક છે અને આવા સંદેશાવ્યવહાર એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ (૧) હેઠળ અધિકારના માન્ય સંદેશાવ્યવહાર તરીકે લાયક ઠરે છે, જેમાં ત્રણ ઘટકો હોવા જોઈએ;

“[૧] જે વ્યક્તિની તલાશી લેવાની ઇચ્છા હોય તેને નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારી પાસે લઈ જવાનો અધિકાર છે, જેમની હાજરીમાં તેની વ્યક્તિની તપાસ હાથ ધરવામાં આવશે; અને

[૨] નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારી પાસે લઈ જવામાં આવવું [એવું લાગે છે કે આરોપીને તે સ્થળે મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારીની હાજરીનો અધિકાર છે કે જ્યાં તે વ્યક્તિને તપાસ માટે રોકવામાં આવ્યો છે તે સરકારી સંદેશાવ્યવહાર પૂરતો નથી; તે જાણ કરવી પડશે કે ઉપરોક્ત આરોપી વ્યક્તિને મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારી જ્યાં છે ત્યાં લઈ જવાનો અધિકાર છે; આવા અર્થઘટન કલમ ૫૦ (૧) જે રક્ષણ પૂરું પાડવા માંગે છે તેની સાથે સુસંગત લાગે છે એટલે કે. કે લોકો પાસે પોલીસ અથવા અન્ય લોકો દ્વારા તેમના પર નાર્કોટિક્સ રોપવામાં ન આવે; અને

[૩] કલમ ૫૦ (૧) હેઠળનો અધિકાર તપાસ અધિકારી સિવાયના નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારી પાસે

લઈ જવા સાથે સંબંધિત છે, અને આ પસંદગીનો સ્પષ્ટ સંદેશાવ્યવહાર હોવો જોઈએ એટલે કે નજીકના [i] મેજિસ્ટ્રેટ અને [ii] રાજપત્રિત અધિકારીનો ઉલ્લેખ હોવો જોઈએ, અને [iii] કે આરોપી વ્યક્તિને તેમાંથી કોઈ એક પાસે લઈ જવાનો વિકલ્પ છે.

૨૧.૧૧ ઉપરોક્ત ચુકાદામાં બલદેવ સિંહ [સુપ્રા] ના કેસમાં પણ નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૧.૧૨ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ શાહ આલમ અને અન્ય (૨૦૦૯) ૧૬ એસ. સી. સી. ૬૪૪ના કેસમાં, જ્યાં હેરોઈનની વસૂલાત આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવતી થેલીઓમાંથી કરવામાં આવી હતી, તેમના વ્યક્તિ પાસેથી નહીં. હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ પવન કુમાર (૨૦૦૫) ૪ એસ. સી. સી. ૩૫૦ના કેસમાં નિર્ણયને આધારે 'વ્યક્તિ' શબ્દનો અર્થ યોગ્ય આવરણ અને કપડા અને પગરખાં અને થેલી, બ્રીફકેસ અથવા આવી કોઈ વસ્તુ અથવા કન્ટેનર વગેરે ધરાવતો મનુષ્ય હશે, જેને કોઈ પણ સંજોગોમાં માનવ શરીર તરીકે ગણી શકાય નહીં, જેમાં થેલા, ઝોલા, ગથરી, હોલ્ડલ, કાર્ટન વગેરે જેવી વસ્તુઓ સામેલ છે. આમ, એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦માં વ્યક્તિની તપાસ માટે શરતો નક્કી કરવામાં આવી હતી અને કોઈ થેલી, બ્રીફકેસ વગેરે નહીં અને કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓ આ કેસની હકીકતોમાં લાગુ પડતી ન

હતી અથવા તો બે સાક્ષીઓની તપાસ ન કરવી અને પુનઃપ્રાપ્તિ એ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા અન્ય એક ગંભીર ભૂલ હતી અને આરોપીઓને લાભ આપવામાં આવ્યો હતો અને આરોપીની સજાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.

૨૧.૧૩ દિલીપ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ. પી. (૨૦૦૭) ૧ એસ. સી. સી. ૪૫૦ના કેસમાં પણ આવો જ મત લેવામાં આવ્યો હતો અને વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જો ફોજદારી સુનાવણીમાં બે મંતવ્યો શક્ય હોય તો આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપવો જોઈએ.

૨૧.૧૪ એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ અને ૫૭ના સંદર્ભમાં કિશન ચંદ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય (૨૦૧૩) ૨ એસ. સી. સી. ૫૦૨ના કેસમાં, ઉપરોક્ત બંને કલમોની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે કલમ ૪૨ અને ૫૭ ન તો એકબીજા સાથે જોડાયેલી છે અને ન તો એકબીજા પર નિર્ભર છે જેથી એકનું પાલન કરીને બીજાનું પાલન કરી શકાય. કલમ ૪૨ અને ૫૭ વિવિધ ક્ષેત્રોમાં અને વિવિધ તબક્કે કામ કરે છે અને દરેકનું તેના પોતાના ધોરણો અનુસાર કડક પાલન કરવું પડે છે અને ઉપરોક્ત પાસાને ધ્યાનમાં રાખવાનું છે.

૨૧.૧૫ જો જમ કરેલી ચીજવસ્તુઓને સુરક્ષિત કસ્ટડીમાં ન રાખવામાં આવે અને જો શંકાસ્પદ જણાય તો આવી ચીજવસ્તુઓને રાસાયણિક પરીક્ષકને મોકલવામાં આવે તો પણ દોષિત ઠેરવવામાં આવી હતી.

૨૧.૧૬ રાજેશ જગદમ્બા અવસ્થી વિરુદ્ધ ગોવા રાજ્ય (૨૦૦૬) ૧ સી. સી. સી. [સી. આર. આઈ.] ના કિસ્સામાં જો વિશ્લેષકને મળેલો જથ્થો સીલ કરીને તેને મોકલવામાં આવેલા જથ્થા કરતાં ઓછો હોય તો વસૂલાતની કાર્યવાહીની ૧૫૦ ટકા વિશ્વસનીયતા નોંધપાત્ર રીતે ઘટી જાય છે. પ્રશ્ન એ નથી કે કેટલું પ્રતિબંધિત પદાર્થ જમ કરવામાં આવ્યું હતું પરંતુ શું વાસ્તવિક જમી છે અને જે જમ કરવામાં આવ્યું હતું તે ખરેખર રાસાયણિક વિશ્લેષણ માટે મોકલવામાં આવ્યું હતું કે નહીં.

૨૧.૧૭ ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ ઈસ્માઈલ યુ હાજી પટેલ અને અન્ય (૨૦૦૩) ૧૨ એસ. સી. સી. ૨૯૧ના કેસમાં, કલમ ૫૫ હેઠળ જરૂરી જમ કરેલી ચીજવસ્તુઓની સલામત કસ્ટડીનો મુદ્દો સ્થાપિત થયો ન હતો અને તે કિસ્સામાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ફરિયાદી પક્ષે એ સ્થાપિત કરવું પડશે કે જમ કરેલી વસ્તુઓ યોગ્ય કસ્ટડીમાં હતી, યોગ્ય સ્વરૂપમાં હતી અને જમ કરેલી વસ્તુઓ સંબંધિત નમૂનાઓ રાસાયણિક વિશ્લેષકને મોકલવામાં આવ્યા હતા.

૨૧.૧૮ રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ છગનલાલ, (૨૦૦૯) ૮ એસ. સી. સી. ૫૩૯ અને સુખદેવ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, એ. આઈ. આર. ૨૦૧૩ એસ. સી. ૯૫૩ના કેસોમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે [i] કર્નેલ સિંહ [ઉપરોક્ત] ના કેસોમાં નિર્ણયને અનુસર્યો હતો; [ii] દર્શન સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય ફોજદારી અપીલ નંબર ૨૧૬ સાથે ૨૦૦૯ના ૨૧૭માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ૦૨/૦૯/૨૦૧૫ પર નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો; અને [iii] ૨૦૦૯ના ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૦૫૧માં રાજેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્યએ ૦૮/૦૮/૨૦૧૧ પર નિર્ણય લીધો હતો અને એવું માન્યું હતું કે, કલમ ૪૨ની જરૂરિયાતો અસ્વીકાર્ય હતી.જો કે, વિલંબ વિશે સંતોષકારક સમજૂતી સાથે વિલંબિત પાલન એ એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨નું સ્વીકાર્ય પાલન હશે.

૨૧.૧૯ વિજયસિંહ ચંદુભાઈ જાડેજા [ઉપરોક્ત] એ લંબાઈમાં વિચાર કરતાં, બલદેવ સિંહ [ઉપરોક્ત] અને કર્નેલ સિંહ [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં બંધારણીય બેન્ચના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરીને એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓ અને બલદેવ સિંહ [ઉપરોક્ત] ના કિસ્સામાં નિર્ધારિત કાયદાનું પુનરાવર્તન કરીને પરિચ્છેદ ૨૦,૨૧ અને ૨૨ તારણો આપવામાં આવ્યા છે અને એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦ની જરૂરિયાત સાથે 'નોંધપાત્ર પાલન' ની વિભાવના પણ ન તો કલમની પેટા-કલમ (૧) ની

ભાષામાંથી જન્મી હોવાનું માનવામાં આવે છે અને ન તો તે સુસંગત છે. બલદેવ સિંહ [સુપ્રા] ના કિસ્સામાં નિર્ધારિત ઉક્તિ સાથે.

૨૧.૨૦ બશીર વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્યના કિસ્સામાં, [૨૦૦૪] ૨૦૦૧ના સુધારા અધિનિયમ ૮ની કલમ ૪૧ (૧) ની ૩ એસ. સી. સી. ૬૦૯ જોગવાઈને બંધારણીય ગણાવવામાં આવી હતી અને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪ દ્વારા તેને અસર કરવામાં આવી ન હતી.

૨૧.૨૧ ગાંજાના છોડ અને ગાંજાના સંબંધમાં સ્ટેટ શ્રુ ઇન્ટેલિજન્સ ઓફિસર નાર્કોટિક્સ કંટ્રોલ બ્યુરો વિરુદ્ધ મુસ્તાક અહમદ વગેરે, ૨૦૧૫ જેએક્સ (એસસી) ૮૦૨ ના કિસ્સામાં, જથ્થા વિશેના પાસાને કાયદાની કલમ ૨ [iii] માં સમાવિષ્ટ વ્યાખ્યાઓ અને તેમાં નિર્ધારિત સજાના સંદર્ભમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું હતું.

૨૧.૨૨ યશીહે યોબિન અને અન્ય વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સ વિભાગ, શિલોંગ, ૨૦૧૪ (૧૩) એસ. સી. સી. ૩૪૪ના કિસ્સામાં, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલત આરોપી નંબર ૧ના નિવાસસ્થાનમાંથી રાજપત્રિત અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલી તપાસની પૃષ્ઠભૂમિમાં કાયદાની કલમ ૪૨ પર વિચારણા કરી રહી હતી અને પ્રભુલાલ (સુપ્રા), સત્રોહન (સુપ્રા), અબ્દુલ રાશિદ (સુપ્રા), બલબીર સિંહ (સુપ્રા),

બલદેવ સિંહ (સુપ્રા) ના કેસમાં નિર્ધારિત કાયદાને ધ્યાનમાં લઈને એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કલમ જરૂનું આવું ફરજિયાત પાલન એવા કેસમાં જરૂરી નથી જ્યાં ગેઝ નિયુક્ત અધિકારી શોધ પક્ષના સભ્ય છે.

૨૧.૨૩ સત્રોહન (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, સર્વોચ્ચ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે M.Prabhulal વિરુદ્ધ ડિરેક્ટોરેટ ઓફ રેવન્યુ ઇન્ટેલિજન્સ (ઉપરોક્ત) પર આધાર રાખ્યો હતો અને એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ જરૂના પાલનની પ્રકૃતિના સંદર્ભમાં ફક્ત ૮,૯ અને ૧૪ ટાંક્યા હતા, જે નીચે મુજબ છે:—

“૧૩. જ્યાં સુધી કલમ જરૂ લાગુ થવાની વાત છે ત્યાં સુધી થોડા નિર્ણયોની નોંધ લેવાની જરૂર છે.એમ. પ્રભુલાલ વિરુદ્ધ ધ આસિસ્ટન્ટ ડિરેક્ટર, ડિરેક્ટોરેટ ઓફ રેવન્યુ ઇન્ટેલિજન્સ (જે. ટી. ૨૦૦૩ (૨) સપ એસ. સી. ૪૫૯) માં તે નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યું હતું:

“૮. હવે, આપણે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ જરૂનું પાલન ન કરવા અંગે અપીલકર્તાઓ વતી ઉઠાવવામાં આવેલા છેલ્લા અને વધુ ગંભીર વાંધાઓ પર આવીએ છીએ, જે દોષિત ઠેરવવાને દૂષિત કરે છે, જે ખૂબ જ પ્રચંડ લાગે છે, પરંતુ માત્ર પ્રથમ છાપ પર

અને તેની ઊંડી તપાસ પર નહીં.શ્રી આર. કે. જૈનની દલીલ એ છે કે હાઈકોર્ટનો મત કે જ્યારે ગેઝેટેડ અધિકારી પોતે તપાસ કરે છે ત્યારે કાયદાની કલમ ૪૨ (૨) નું પાલન કરવું જરૂરી નથી, તે સ્પષ્ટ રીતે ભૂલભરેલું છે.કલમ ૪૨ (૨) એ જોગવાઈ કરે છે કે જો કોઈ અધિકારી પેટા-કલમ (૧) હેઠળ લેખિતમાં કોઈ માહિતી લે છે અથવા તેની પરંતુક હેઠળ તેની માન્યતા માટેના આધારો નોંધે છે, તો તે તરત જ તેના તાત્કાલિક અધિકારી ઉપરી અધિકારીને તેની એક નકલ મોકલશે.તે સમયે આ કાયદાકીય જોગવાઈ હતી.નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સિસ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૦૧ દ્વારા, જે ૨-૧૦-૨૦૦૧ પર અમલમાં આવ્યો હતો, કલમ ૪૨ (૨) માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો, જે હેઠળ પેટા-કલમ (૧) હેઠળ લેખિતમાં લેવામાં આવેલી માહિતી અથવા તેના પરંતુક હેઠળ નોંધાયેલી માન્યતાના આધારો સત્તરી કલાકની અંદર અધિકારીઓના તાત્કાલિક અધિકારી ઉપરી અધિકારીને મોકલવા જરૂરી છે.દલીલ એ છે કે જે અધિકારીએ પ્રતિબંધિત પદાર્થની શોધ કરી અને તેને જપ્ત કર્યો હતો તેણે એક્સટેન્શન પી. ડબલ્યુ. ૧ મુજબ પ્રાપ્ત માહિતી પર આમ કર્યું હતું પરંતુ ઉપરોક્ત માહિતી એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ (૨) માં વિચાર્યા મુજબ તેના ઉપરી અધિકારીને મોકલવામાં આવી ન હતી, આમ સમગ્ર

કાર્યવાહીને દૂષિત કરી હતી.વધુમાં વકીલ દલીલ કરે છે કે હાઈકોર્ટ દ્વારા અપીલકર્તાઓને જામીન આપ્યા પછી પ્રતિવાદીએ કલમ ૪૨ (૨) નું પાલન ન કરવાને ધ્યાનમાં રાખીને આ ફરજિયાત જોગવાઈનું પાલન દર્શાવવા માટે ખામી ભરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

૯. જે અધિકારીએ ધરપકડ, શોધ અને જપ્તિ હાથ ધરી હતી તે વિભાગના સશક્ત રાજપત્રિત અધિકારી હતા.આ હકીકત વિવાદમાં નથી.પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી વાસદેવના જણાવ્યા અનુસાર, જ્યારે સશક્ત રાજપત્રિત અધિકારી ધરપકડ, તપાસ અને જપ્તિ કરે છે ત્યારે કલમ ૪૨ (૨) લાગુ પડતી નથી.વકીલ રજૂ કરે છે કે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ (૨) ની જરૂરિયાતનું પાલન કરવાની અધિકારી પર કોઈ જવાબદારી નથી. વૈકલ્પિક રીતે એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ (૨) નું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૪. કલમ ૪૧ (૧) જે મેજિસ્ટ્રેટને કોઈ પણ વ્યક્તિની ધરપકડ માટે વોરંટ જારી કરવાની સત્તા આપે છે, જેની પાસે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમ હેઠળ સજાપાત્ર કોઈ પણ ગુનો કર્યો હોવાનું

માનવાનું કારણ છે અથવા તપાસ માટે, તે દલીલને ધ્યાનમાં લેવાના હેતુ માટે વધુ સુસંગત નથી.કલમ ૪૧ (૨) હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા માત્ર રાજપત્રિત અધિકારીને જ સત્તા આપવામાં આવી શકે છે.આવા સશક્ત અધિકારી કાં તો પોતે ધરપકડ કરી શકે છે અથવા તપાસ કરી શકે છે અથવા તેના ગૌણ અધિકારીને આવું કરવા માટે અધિકૃત કરી શકે છે, પરંતુ તે ગૌણ અધિકારી શિપાઈ, સિપાહી અથવા કોન્સ્ટેબલ કરતા ઉચ્ચ હોદ્દામાં હોવો જોઈએ.કલમ ૪૧ની પેટા-કલમ (૩) કલમ ૪૨ હેઠળ કામ કરતા અધિકારીની તમામ સત્તાઓ ત્રણ પ્રકારના અધિકારીઓ પર નિહિત કરે છે (i) જેમને પેટા-કલમ (૧) હેઠળ વોરંટ સંબોધવામાં આવે છે, (ii) કલમ ૪૧ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ ધરપકડ અથવા શોધને અધિકૃત કરનાર અધિકારી, અને (iii) કલમ ૪૧ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ આ રીતે અધિકૃત અધિકારી.તેથી, સશક્ત રાજપત્રિત અધિકારી પાસે જમીની સત્તા સહિત કલમ ૪૨ની તમામ સત્તાઓ પણ હોય છે.કલમ ૪૨ વોરંટ અથવા અધિકૃતતા વિના પ્રવેશ, શોધ, જમી અને ધરપકડ કરવાની પ્રક્રિયા અને સત્તાની જોગવાઈ કરે છે.એક સશક્ત અધિકારીને કલમ ૪૨ની પેટા-કલમ (૧) માં આપવામાં આવેલી શરતો અનુસાર કોઈપણ ઈમારત, વાહન અથવા સ્થળમાં પ્રવેશ કરવાની અને તેની તપાસ કરવાની,

કોઈપણ દરવાજો તોડવાની, અવરોધ દૂર કરવાની, પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ જમ કરવાની, અટકાયત કરવાની, તપાસ કરવાની અને સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત વચ્ચે કોઈપણ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવાની સત્તા છે.આકસ્મિક પરિસ્થિતિના કિસ્સામાં, કલમ ૪૨ની પેટા-કલમ (૧) ના પરંતુકમાં આપવામાં આવેલી શરતો અનુસાર, સર્ચ વોરંટ અથવા અધિકૃતતા મેળવ્યા વિના પણ સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદયની વચ્ચે પણ આ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.કલમ ૪૨ની પેટા-કલમ (૨) એક ફરજિયાત જોગવાઈ છે.આ જોગવાઈના સંદર્ભમાં પેટા-કલમ (૧) હેઠળ લેખિતમાં લેવામાં આવેલી માહિતીની નકલ અથવા તેના પરંતુક હેઠળની માન્યતા માટે નોંધાયેલ આધાર, અધિકારી દ્વારા તેના તાત્કાલિક ઉપરી અધિકારીને મોકલવો જરૂરી છે.કલમ ૪૧ (૨) થી સ્પષ્ટ છે કે કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર, જેમ પણ હોય, માત્ર રાજપત્રિત દરજ્જાના અધિકારીને જ સશક્ત કરી શકે છે, જે કલમમાં જણાવેલી શરતો પર પોતે કાર્ય કરી શકે છે અથવા તેના ગૌણ અધિકારીને અધિકૃત કરી શકે છે.જોકે, કલમ ૪૨ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર પર માત્ર રાજપત્રિત અધિકારીને જ સશક્ત બનાવવા માટે કોઈ પ્રતિબંધ નથી.પરંતુ કલમ ૪૨ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ સશક્ત અધિકારી પર, પરંતુકમાં પૂરા

પાડવામાં આવેલ અને કલમ ૪૨ ની પેટા-કલમ (૨) માં પણ પૂરા પાડવામાં આવેલ વધારાના ચેક અને બેલેન્સ છે.કલમ ૪૨ની પેટા-કલમ (૨) ની ભાષા પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તે તેની પેટા-કલમ (૧) દ્વારા વિચારણા કરાયેલા અધિકારીને લાગુ પડે છે અને કલમ ૪૧ની પેટા-કલમ (૨) દ્વારા વિચારણા કરાયેલા રાજપત્રિત અધિકારીને નહીં, જ્યારે આવા રાજપત્રિત અધિકારી પોતે ધરપકડ કરે છે અથવા શોધ અને જપ્તી કરે છે.કલમ ૪૩ની નોંધ લેવી પણ ઉપયોગી થશે જે જાહેર સ્થળે જપ્તી અને ધરપકડની સત્તા સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૪૨ માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ વિભાગના કોઈપણ અધિકારીને પ્રતિબંધિત પદાર્થ વગેરે જપ્ત કરવાની અને કલમ ૪૩ માં જણાવેલા ઘટકના અસ્તિત્વ પર કોઈપણ જાહેર સ્થળે અથવા પરિવહનમાં વ્યક્તિને અટકાયતમાં લેવાની અને તપાસ કરવાની સત્તા છે.આમ, એ જોઈ શકાય છે કે કલમ ૪૨ અને ૪૩માં અધિકારીને રાજપત્રિત અધિકારી હોવાની જરૂર નથી, જ્યારે કલમ ૪૧ (૨) માં અધિકારીને રાજપત્રિત અધિકારી હોવાની જરૂર છે.રાજપત્રિત અધિકારી સાથે અલગ રીતે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો છે અને તેના પર વધુ વિશ્વાસ દર્શાવવામાં આવ્યો છે તે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૦માંથી પણ જોઈ શકાય છે, જે રાજપત્રિત અધિકારીની હાજરીમાં શોધ કરવા માટે પૂછવાનો

વ્યક્તિને અધિકાર આપે છે.આમ, ઉચ્ચ અદાલત એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં યોગ્ય છે કે ગેઝેટેડ અધિકારીએ પોતે તપાસ હાથ ધરી હોવાથી, આરોપીની ધરપકડ કરી હતી અને પ્રતિબંધિત પદાર્થ જપ્ત કર્યો હતો, તેથી તે કલમ ૪૧ હેઠળ કામ કરી રહ્યો હતો અને તેથી, કલમ ૪૨નું પાલન કરવું જરૂરી ન હતું.પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ, અબ્દુલ રાશિદ ઇબ્રાહિમ મન્સુરી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને બેકોડન અબ્દુલ રહીમાન વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્યમાં વિચારણા હેઠળના પાસાઓ અંગેના નિર્ણયો ન તો સુસંગત છે અને ન તો લાગુ પડે છે.”

જો કે, યશીહે ચોબિન (ઉપરોક્ત) માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે કર્નેલ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ના અર્થઘટન પર બંધારણીય બેન્ચના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો ન હતો.

૨૨. બંને પક્ષોની પરસ્પર દલીલો અને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાની પૃષ્ઠભૂમિમાં, ખાસ કરીને એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ના અર્થઘટન વિશે, બંધારણીય બેન્ચના કર્નેલ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસના ફક્ત ૩૫માં, અમે ચુકાદામાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોરવામાં આવેલા તારણો, તર્ક અને તારણોને સંબોધિત કરીએ છીએ, જેમાં એવું બહાર આવ્યું છે કે વિદ્વાન

ટ્રાયલ જજે ડીવાયએસપી શ્રી પંડ્યા (પી. ડબલ્યુ.) ના પુરાવા પર વિચાર કર્યો છે.૧).જમી અને મુદ્દામલના પંચનામા દોરવામાં આવ્યા છે અને નીચે મુજબ મળી આવ્યા છે:—

“ડી. એસ. પી. શ્રી પંડ્યા (પી. ડબલ્યુ. ૧) અને શ્રી રાણાના પુરાવા જ્યાં સુધી જમીની વાત છે ત્યાં સુધી એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ હેઠળના ઠરાવને બાકાત રાખતા દોષરહિત લાગે છે, પરંતુ આ અદાલત આ તબક્કા પહેલા રેકૉર્ડ પર આવેલા વાસ્તવિક નાટકથી અજાણ ન હોઈ શકે અને વાજબી શંકા સાથે એક વ્યક્તિને બીજા સાથે બદલવાનો સોદો કરવામાં આવ્યો છે અને છેલ્લા બે વર્ષથી ભાડૂત તરીકે આરોપી નંબર ૧ ની ઓળખ અને વિવાદિત ફ્લેટના એકમાત્ર માલિક તરીકેની ઓળખ સાબિત થઈ નથી.આ અદાલત કોઈ પણ અધિકારીના વર્તન પર કોઈ પણ ટિપ્પણી/ટિપ્પણી કરવાનું ટાળશે કારણ કે જુબાની દરમિયાન જણાવવામાં આવ્યું છે તેમ વિભાગીય પ્રક્રિયા પહેલેથી જ શરૂ થઈ ગઈ છે, તે આ તબક્કે પૂર્વગ્રહનું કારણ નહીં બને, પરંતુ તે કહેવા માટે પૂરતું છે કે માહિતી આપનારની ઉશ્કેરણીજનક ઉલટ તપાસ તેના નિવેદનના તળિયે ન લઈ શકે.

હજુ પણ અન્ય મહત્વપૂર્ણ પાસાઓ છે જેના પર વિચાર કરવાની જરૂર છે અને તેમાંથી પ્રથમ એ છે કે એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ જરૂનું પાલન ન કરવાના કેસમાં મોટો પ્રવાહ છે. એ સાચું છે કે દરોડા બંધ પરિસરમાં કરવાના હતા કારણ કે આ પાસા પર માહિતી ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે અને તેથી, રાજેન્દ્ર બાબુ (સુપ્રા) નો કેસ તાત્કાલિક કેસને લાગુ પડતો નથી અને તેના બદલે કોર્ટે મોહિન્દર કુમાર વિરુદ્ધ રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૯૫ એસ. સી. પાનું ૧૧૫૭) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને અને ૨૦૦૫માં ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેવો પડશે. ઉપરી અધિકારીને લેખિતમાં જણાવેલી માહિતી આવશ્યક છે અને આ ફરજિયાત જોગવાઈ હોવાથી, તેનું ઉદ્ધંધન ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે નિષ્ફળતાકારક ગણાશે. આ જોગવાઈની સારી રીતે પ્રશંસા કરી શકાય છે, ખાસ કરીને તાત્કાલિક કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં જ્યાં માહિતી આપનાર પોતે ચોક્કસ આરોપ મૂકે છે કે એસ. પી. શ્રી ભાટીને આપવામાં આવેલી માહિતી જસવંતસિંહ પંજાબી પાસેની પ્રતિબંધિત વસ્તુના સંદર્ભમાં હતી. જો ઉચ્ચ અધિકારીને સીલબંધ પરબિડીયુંમાં માહિતી મોકલવામાં આવી હોત, તો ઉપરોક્ત માહિતી આપનારની જુબાની અને એલ. એ. પી. પી. ની રજૂઆત દ્વારા વાજબી શંકા પેદા કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થયો ન હોત કે, એસ. પી. શ્રી ભાટી તરફથી તેમના ઉપરી અધિકારીને ટેલિફોન દ્વારા ઉપરોક્ત માહિતીની

જાણ કરવામાં આવી હોવાનું ચોક્કસ જુબાની હોવાથી, તે આ કારણોસર સ્વીકારી શકાતી નથી કે, ઉપરોક્ત ટેલિફોન કોલના સંદર્ભમાં કોઈ સહાયક દસ્તાવેજ રેકૉર્ડ પર આવ્યો નથી અને વધુમાં, ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા આવા કોઈ ઉપરી અધિકારીની તપાસ કરવામાં આવી નથી જે શ્રી ભાટીના નિવેદનની પુષ્ટિ કરશે અને તેના પુરાવા સાથે તેમના નિવેદનની પુષ્ટિ કરશે. દરોડા પાડતી ટીમ કર્ણાવતી એવન્યુ ફ્લેટ્સ તરફ આગળ વધી તે પહેલાં તેમને આ માહિતી મળી હતી. જ્યારે કોઈ ફરજિયાત જોગવાઈ હોય, ત્યારે તેનું જે રીતે વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તે રીતે તેનું પાલન કરવાની જરૂર છે અને જમીની માત્રાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, આવી ફરજિયાત જોગવાઈનું ઉદ્ધંધન પોતે જ કાર્યવાહીના કેસ માટે નિષ્ફળતાકારક હશે.

જો કે, જ્યારે કોઈ ચોક્કસ માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી કે જેના અનુસરણમાં દરોડા પાડવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે પણ વિદ્વાન મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ પાસેથી કોઈ વોરંટ મેળવવામાં આવ્યું ન હતું કે ન તો એસપી શ્રી ભાટી અને પીડબ્લ્યુ-૨ દ્વારા આપવામાં આવેલી કોઈ અધિકૃતતાને પરિસરમાં પ્રવેશતા પહેલા કલમ ૪૨ હેઠળ ઠરાવ પર આધાર રાખવો પડ્યો હતો અને ઉપરોક્ત ઠરાવ પર કોઈ પણ પંચની સહી નથી અને ન તો તેની તારીખ છે. પંચોએ કર્ણાવતી એવન્યુ ફ્લેટ ખાતે દરોડા પાડવાનું સમર્થન ન કર્યું હોવાથી આ વર્તન પણ ગંભીર શંકા પેદા

કરી રહ્યું છે.વધુમાં, અહીં ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેમ મુદ્દમલ પર કબજો કર્યા પછી, મુદ્દમલની કસ્ટડી અને તેની હિલચાલ કાયદા હેઠળ જરૂરી નથી.સી. આઈ. ડી. પાસે કાઈમ રાઈટર હેડનું પદ ન હોવાથી, દરોડા પાડતા પક્ષના અધિકારીએ તે પીએસઓને સોંપ્યું હતું કે કેમ તે બતાવવા માટે ક્યાંય નથી, જેમણે મુદ્દામલ રસીદ તૈયાર કર્યા પછી કાઈમ રાઈટર હેડને સોંપી હતી.હકીકતમાં, બે દિવસ સુધી શ્રી જે. બી. રાણા (પીડબ્લ્યુ જ) પાસે તપાસ ચાલુ રહી, જેમણે તપાસ સંભાળી હતી, પરંતુ મુદ્દામલ રજિસ્ટરમાં જરૂરી કોઈ એન્ટ્રી નથી અને નમૂના સોંપવાની સાથે સાથે બાકીના મુદ્દામલને સોંપવામાં આવે છે, જેમ કે સામાન્ય રીતે તમામ માદક દ્રવ્યોના કેસોમાં જાળવવામાં આવે છે, વધારાના ડીજી (માર્ક બી) ની કચેરી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા પરિપત્રો પ્રદર્શિત કરવાની જરૂર છે, જે તારીખ ૨૭-૦૮-૧૯૯૫ છે, જ્યાં એનડીપીએસ અધિનિયમ હેઠળ દરોડા પાડવામાં આવે ત્યારે તમામ જરૂરી સલામતીનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે, જ્યાં તે સીરીયલ નંબર ૨૪ પર કહે છે કે મુદ્દામલ જરૂરિયાતો સીલબંધ સ્થિતિમાં પીએસઓને સોંપવામાં આવે અને જેમણે બદલામાં તેને કાઈમ રાઈટર હેડને સોંપવું જોઈએ અને તેમના નિવેદનો નોંધવા પડશે અને તેમને સાક્ષી તરીકે ટાંકવામાં આવશે.મુદ્દમલનું વજન પણ બહારના વ્યક્તિ પાસેથી કરવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે અને તે અસરનું પ્રમાણપત્ર માણસ પાસેથી મેળવવાની જરૂર છે.મુદ્દામલને

એફએસએલમાં લઈ જનાર અને તેને પરત લાવનાર વ્યક્તિને પણ સાક્ષી તરીકે ટાંકવાની જરૂર છે.તેમાં ગંભીર ખામી હોવાનું જણાય છે કારણ કે એવું સૂચવવા માટે કંઈ નથી કે મુદ્દમલને પીએસઓને સોંપવામાં આવ્યો હતો કારણ કે પીડબ્લ્યુ જ જે દરોડા પાડતી પાર્ટી ટીમનો ભાગ હતો તેણે પોતે મુદ્દમલ રસીદ તૈયાર કરી હતી અને તેણે સ્ટેશન ડાયરીમાં ગુનો નોંધ્યો હતો.તેમણે મુદ્દમલને જાળવી રાખવાનું ચાલુ રાખ્યું અને તેમાંથી તૈયાર કરવામાં આવેલા નમૂનાઓ સવારે ૧૨-૦૬-૨૦૦૧ તારીખે શ્રી પોલીસને સોંપવામાં આવ્યા.તેમણે કોની પાસેથી જવાબદારી લીધી હતી અને કોને સોંપી હતી તે અંગે તેમને ખાતરી નથી.તેમના જણાવ્યા અનુસાર આ રજિસ્ટર ડીવાયએસપી ગાંધીનગરની કસ્ટડીમાં છે.આ અધિકારીએ તેને કોઈ રજિસ્ટરમાં નોંધ્યું નથી.મેઘાનીનગરમાં કોઈ મુદ્દમલ રજિસ્ટર રાખવામાં આવ્યું નથી, જે તેમના જણાવ્યા અનુસાર ગાંધીનગરમાં રાખવામાં આવ્યું છે, પરંતુ તેમણે ૧૧મીએ ગાંધીનગર કાર્યાલયમાં આ મુદ્દમલ જમા કરાવ્યું નથી.તેમણે, અલબત્ત, ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે, ઉપરોક્ત મુદ્દમલને તેમના તાળા અને ચાવીમાં રાખવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ કાઈમ રાઈટર હેડને સોંપવા અથવા તેને કોઈપણ રજિસ્ટરમાં નોંધવા અને પછી તેને શ્રી પોલીસને પરત સોંપવાના સંદર્ભમાં, રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી.

આ અદાલતને છેલ્લા નિષ્કર્ષ પર લઈ જાય છે કે, જો પીડબ્લ્યુટ અને પીડબ્લ્યુટની જુબાનીની અવગણના કરવામાં આવે તો પણ, ડીવાયએસપી (પીડબ્લ્યુર) અને પીઆઈ મિસ્ટર પોલા (પીડબ્લ્યુજ) ની જુબાનીને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, તો તે મોટી માત્રામાં ચરસની જમીની વાત કરે છે. નિઃશંકપણે, આટલા મોટા પ્રમાણમાં પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ રોપવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી અને તેથી, તેની જમીને રેકૉર્ડ તરીકે રાખવાની જરૂર છે.

તેથી, વિવાદાસ્પદ પ્રશ્ન એ રહેશે કે શું આ ત્રણ આરોપી અને ખાસ કરીને ૨૬ કિલોગ્રામ અને ૪૦૦ ગ્રામના સંબંધમાં આરોપી નંબર ૧ ને સભાન કબજો હોવાનું કહી શકાય કે જે ફરિયાદી પક્ષે વાજબી શંકાની પર સાબિત કર્યું હોવાનું કહી શકાય. અહીં ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ પીડબ્લ્યુ ૨ સામે આરોપનો એક ટુકડો પણ ન હોવા છતાં, જ્યારે કેસને રેકૉર્ડ પર આવેલા સમગ્ર પુરાવા પરથી જોવામાં આવે છે, ત્યારે કોર્ટ માત્ર એ દલીલ માટે પુરાવા પર આધાર રાખીને વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવી શકતી નથી કે માહિતી આપનાર મોહમ્મદ રમઝાનને બચાવ પક્ષ દ્વારા આરોપીની તરફેણ કરવા માટે સમજાવી શકાય છે, તે કોઈ પણ માહિતી આપનાર પોતે જ્યાં વિહસલબ્લોઅર છે તે બાબતમાં કેટલીક આશ્ચર્યજનક હકીકતો જણાવીને પોતાનો જીવ કેવી રીતે જોખમમાં મૂકશે તે અગમ્ય છે કારણ કે

દરેક માહિતી આપનાર ઈચ્છનીય હશે કે તેની માહિતી અને જમી જે અનુસરણમાં થાય છે. તેના પરિણામે દોષિત ઠેરવી શકાય છે અને તેથી, તે પોતે આવી જમીને અંતિમ નિષ્કર્ષ આપવામાં અવરોધ તરીકે કામ કરી શકતો નથી.વધુમાં, તે દિલ્લી પોલીસને માહિતગાર રહ્યો હતો અને તે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ નથી કે ક્યાં તો માહિતી ખોટી સાબિત થઈ હતી અથવા તેણે આમાંથી કોઈ પણ વ્યક્તિને બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો અને આ માહિતી આપનારનો આરોપી નંબર ૧ સાથે કોઈ સંબંધ નથી અને જ્યારે તેને પોલીસને આપેલી માહિતી માટે લાખો રૂપિયા આપવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે તેની પોતાની માહિતી વિરુદ્ધ જવા માટે પૈસા માપદંડ ન હોઈ શકે.વધુમાં, જો એવું માનવામાં આવે કે, તેને સૌથી વધુ જાણીતા કારણોસર, તેણે આરોપી નંબર ૧ ને મદદ કરવા માટે બહાર જવાનો નિર્ણય કર્યો હતો, તો પણ, કાનૂની પ્રક્રિયામાં ટેવાયેલો વ્યક્તિ હોવાને કારણે, તે પોતાનો જીવ જોખમમાં મૂકતા વરિષ્ઠ પોલીસ અધિકારીઓ સામે જવાની હિંમત નહીં કરે.કોર્ટ એ હકીકતથી પણ અજાણ ન રહી શકે કે, તેમને વડોદરા સેન્ટ્રલ જેલમાંથી સાક્ષી તરીકે બોલાવવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ, બચાવની આ રેખા બે વર્ષ પહેલાની છે જ્યારે પીડબ્લ્યુ ૧ નો પુરાવો શરૂ થયો હતો.વધુમાં, લગભગ ૩ થી ૪ વખત અદાલતમાં તેમની હાજરીની જાણ કરવામાં આવી હતી અને બચાવ પક્ષ માટે એલ. એ. દ્વારા ટાંકવામાં આવેલી તેમની તપાસનો સમય લગભગ ૨ થી ૩ કલાકનો

હોવાથી, તેમની જુબાની મુલતવી રાખવાની જરૂર હતી અને તેમનો ઈન્ટરવ્યૂ પ્રકાશિત થયા પછી જ, કે તેઓ વડોદરા ખાતે એન. સી. બી. દ્વારા માદક દ્રવ્યોની દાણચોરીના વ્યવહારને પ્રોત્સાહન આપવામાં કથિત રીતે સામેલ હતા. જેમ કે સંબંધિત અદાલત સમક્ષની બાબત અનિવાર્યપણે શું હતી, જેમના અધિકારક્ષેત્રમાં કથિત ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો, આ અદાલત તે તથ્યોને ધ્યાનમાં લઈ શકતી નથી અને આ સુનાવણીની પેન્ડન્સી દરમિયાન માહિતી આપનારનું મૃત્યુ થયું હોવાથી, એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ તેની કથિત કબૂલાતનો ભાગ્યે જ કોઈ ઉપયોગ થશે કારણ કે તે પોતે વડોદરા ખાતે વિદ્વાન ન્યાયાધીશ સમક્ષ સુનાવણી માટે ચલાવવામાં આવી રહ્યો નથી. ફરીથી તેમની ધરપકડ એસ. પી. શ્રી ભાટી અથવા સી. આઈ. ડી. કાઈમના પી. આઈ. શ્રી પોલા દ્વારા કરવામાં આવી ન હતી, જેથી તેઓ તેમની વિરુદ્ધ આ પ્રકારનો ધર્મયુદ્ધ શરૂ કરી શકે. કોર્ટ એ હકીકતની પણ અવગણના કરી શકતી નથી કે આ વ્યક્તિનું કોઈ ગુનાહિત ઇતિહાસ નહોતું અને એક ક્ષણ માટે એવું માની પણ શકતી હતી કે તે ડ્રગ્સની દાણચોરી કરતો હતો, જેમ કે એન. સી. બી. દ્વારા પોતે એક માહિતી આપનાર હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, તેના ખુદ્દા આરોપ સિવાય રેકૉર્ડ પર કંઈ જ આવ્યું નથી અને એમ ધારીને પણ કે તેણે આમ કર્યું હતું અને તે પોલીસ દ્વારા પકડાયો ન હતો, હકીકત એ છે કે, તે એક માહિતી

આપનાર તરીકે ચાલુ રહ્યો હતો અને તે કિસ્સામાં, તેના માટે પોલીસની ગુડ બુકમાં રહેવું જરૂરી હોત અને તે પણ તેને પોલીસ દળ સામે જતા અને વરિષ્ઠ સામે આવા જંગલી આક્ષેપો કરતા અટકાવશે. અધિકારીઓ.જસવંતસિંહ પંજાબીની ઓળખ શંકાસ્પદ હોવાથી અને આરોપી નંબર ૧ ને બલિનો બકરો બનાવતા, કોર્ટનો દ્રઢ અભિપ્રાય છે કે લાભ ઉપરોક્ત આરોપીને મળવો જોઈએ.

કલમ ૪૨ના પાલનના સંદર્ભમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે મોહિન્દર કુમાર વિરુદ્ધ રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૯૫ એસ. સી. ૧૧૫૭) ની બાબતમાં ચુકાદો આપ્યો છે કે કલમ ૪૨ (૨) હેઠળ જરૂરી હોય તે મુજબ સંબંધિત અધિકારીએ તપાસના તબક્કે તેની માન્યતાનો આધાર નોંધ્યો નથી.તેમણે કાયદાની કલમ ૪૨ (૨) હેઠળ જરૂરી જમીનની નકલ તેમના ઉપરી અધિકારીને પણ મોકલી ન હતી, કારણ કે તેમણે કલમ ૪૨ (૧) ની જોગવાઈ હેઠળ કોઈ રેકૉર્ડ બનાવ્યો ન હતો.

અદાલતને લાગ્યું કે ધરપકડ અને જમી માટે જરૂરી ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી અને આરોપી નિર્દોષ જાહેર થવાનો હકદાર છે.

પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ જે. ટી. ૧૯૯૪ (૨) એસ. સી. ૧૦૮માં નોંધાયેલા અહેવાલમાં એવો ચુકાદો આપવામાં આવ્યો છે કે કલમ ૪૨ (૧) હેઠળ સશક્ત અધિકારી પાસે જો કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા અગાઉથી આપવામાં આવેલી માહિતી હોય, તો તેને લેખિતમાં દૂર કરવી જરૂરી છે.પરંતુ જો તેની પાસે વ્યક્તિગત જાણકારીથી એવું માનવાનું કારણ હોય કે પ્રકરણ IV હેઠળના ગુનાઓ કરવામાં આવ્યા છે અથવા આવા ગુનાઓ કરવાના પુરાવા રજૂ કરી શકે તેવી સામગ્રી કોઈપણ ઈમારત વગેરેમાં છુપાવવામાં આવી છે, તો તે સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત વચ્ચે વોરંટ વિના ધરપકડ અથવા તપાસ કરી શકે છે અને આ જોગવાઈ આદેશ આપતી નથી કે તેણે તેના માન્યતાના કારણો નોંધવા જોઈએ.પરંતુ કલમ ૪૨ (૧) ની જોગવાઈ હેઠળ જો આવા અધિકારીએ સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદય વચ્ચે આવી તપાસ કરવી હોય, તો તેણે તેની માન્યતાના આધારો નોંધવા જોઈએ અને તેનું ઉદ્ધંધન કાર્યવાહીના કેસને અસર કરશે અને સુનાવણીને દૂષિત કરશે.જ્યારે કે, કલમ ૪૨ (૨) હેઠળ આવા સશક્ત અધિકારીએ કે જે લેખિતમાં કોઈપણ માહિતી લે છે અથવા કલમ ૪૨ (૧) ની જોગવાઈ હેઠળના આધારો નોંધે છે, તેણે તરત જ તેના તાત્કાલિક ઉપરી અધિકારીને તેની એક નકલ મોકલવી જોઈએ.જો આ જોગવાઈનું સંપૂર્ણ પાલન ન થાય તો તે જ કાર્યવાહીના કેસને અસર કરે છે.તે હદ સુધી તે ફરજિયાત છે.પરંતુ, જો વિલંબ થાય કે તે અનુચિત હતો

કે નહીં અથવા તે સમજાવવામાં આવ્યું છે કે નહીં, તો દરેક કિસ્સામાં હકીકતનો પ્રશ્ન હશે.

તેવી જ રીતે, લિમિંગ બોજાંગ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચે ૧૯૯૬ (૪) ના ગુના પૃષ્ઠ ૨૧૨માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં કાયદાની કલમ ૪૨ની ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવામાં આવ્યું હોય, જ્યાં લેખિતમાં અગાઉની માહિતી તાત્કાલિક ઉપરી અધિકારીને મોકલવામાં આવી ન હતી, તેના પર બચાવ પક્ષ દ્વારા આધાર રાખવાની માંગ કરવામાં આવી છે. બોમ્બે હાઈકોર્ટે એવું માન્યું હતું કે ઉપરી અધિકારીને મોકલવામાં આવેલી મૌખિક માહિતીને જોગવાઈનું પાલન ન કરી શકાય. અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે ટ્રાયલ દૂષિત છે અને દોષિત ઠેરવવો બિનટકાઉ છે. એવું પણ માનવામાં આવે છે કે કાયદાની કલમ ૪૨ ની જોગવાઈઓ ફરજિયાત છે અને પ્રશ્ન એ છે કે શું જોગવાઈનું કડક પાલન ન કરવાને કારણે આરોપી સામે કોઈ પૂર્વગ્રહ પેદા થયો હતો કે કેમ તે વાંધો નથી. બચાવ પક્ષ દ્વારા ૧૯૯૪ (૩) ગુના પૃષ્ઠ ૧૦૪૮ (એચ. પી.) માં તવારસુ @કાંચો બાબા વિરુદ્ધ એચ. પી. રાજ્યના કેસમાં નોંધાયેલા અન્ય એક નિર્ણયમાં પોલીસને મળેલી ગુપ્ત માહિતી કેસ નોંધાવવા માટે પોલીસ સ્ટેશનમાં મોકલવામાં આવી હતી અને તે મુજબ કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તેની નકલ વરિષ્ઠ

અધિકારીને મોકલવામાં આવી ન હતી, જેને કાયદાની કલમ ૪૨ (૨) નું પાલન ન હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું, જે ફરજિયાત છે અને સુનાવણીને દૂષિત કરવામાં આવી હતી.

પ્રથમ સ્થાને, (૨૦૦૪) ૧ એસ. સી. સી. ૪૩૨ માં નોંધાયેલા રાજેન્દ્ર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ. પી. ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય અનુસાર, કલમ ૪૨ આકર્ષવામાં આવશે નહીં. નિર્ણય નીચે પ્રમાણે જણાવે છે.

“કલમ ૪૨માં બે ઘટકોનો સમાવેશ થાય છે: એક માહિતીના આધાર સાથે સંબંધિત છે એટલે કે: (i) જ્ઞાન, અને (ii) વ્યક્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલી અને લેખિતમાં લેવામાં આવેલી માહિતી. બીજું એ છે કે માહિતી પ્રકરણ IV હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના કરવા અને/અથવા કોઈપણ મકાન, વાહન અથવા બંધ જગ્યાએ દસ્તાવેજ અથવા વસ્તુને રાખવા અથવા છુપાવવા સાથે સંબંધિત હોવી જોઈએ જે આવા ગુના કરવાના પુરાવા રજૂ કરી શકે છે. જ્યાં સુધી બંને ઘટકો અસ્તિત્વમાં ન હોય ત્યાં સુધી કલમ ૪૨ નો કોઈ ઉપયોગ થતો નથી.

કલમ ૪૨ (૨) અમલમાં આવે છે જ્યાં સંબંધિત અધિકારી પ્રકરણ આઈ. સી. હેઠળના ગુનાના કિસ્સામાં ગણતરી કરેલ કૃત્યો કરે છે અથવા વાહન અથવા બંધ સ્થળ કરવામાં આવે છે.તેથી, આ અધિનિયમનો અમલ અથવા દસ્તાવેજોને છુપાવવા વગેરે કોઈપણ મકાન, વાહન અથવા બંધ જગ્યાએ હોવા જોઈએ.ટ્રાયલ કોર્ટ અને ઉચ્ચ અદાલતે પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી એવું માન્યું છે કે કલમ ૪૨ (૨) નું પાલન એ અર્થમાં કરવામાં આવ્યું હતું કે જરૂરી દસ્તાવેજો ઉપરી કાર્યાલયને મોકલવામાં આવ્યા હતા, જોકે કલમ ૪૨ મુજબ કેસની હકીકતો પર કોઈ અરજી નહોતી.”

શ્રીમતીના કિસ્સામાં. કૃષ્ણ કંપર @ઠાકુરસેન વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્યએ ૨૦૦૪ના એ. આઈ. આર. એસ. સી. ડબલ્યુ. ૧૨૦૩માં અહેવાલ આપ્યો હતો કે ઉપરોક્ત ગુણોત્તરનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે જ્યાં તે સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે, કલમ ૪૨ (૨) માત્ર અમલમાં આવે છે.તે નોંધવામાં આવે છે કે જો કાયદાના પ્રકરણ IV હેઠળ કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય અથવા અન્ય કોઈ વસ્તુ કે જે આવા ગુનાના ગુનાનો પુરાવો આપી શકે છે, તો તેને કોઈપણ "મકાન અથવા વાહન અથવા બંધ જગ્યાએ" રાખવામાં આવે છે અથવા છુપાવવામાં આવે છે." તાત્કાલિક અને તે પછીના કોઈપણ તબક્કે ઉપરી અધિકારીને માહિતીની નકલ

મોકલવાની ગેરહાજરીમાં, અહીં ઉપર દર્શાવેલ ફરજિયાત જોગવાઈનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન છે.અગાઉની માહિતીને લેખિતમાં ઘટાડવા માટે કોઈ ચોક્કસ પદ્ધતિ સૂચવવામાં આવી નથી, તેમ છતાં અહીં જે જોવા મળે છે તે એ છે કે અગાઉની માહિતી બંધ જગ્યા/મકાનમાં માદક પદાર્થ હોવાના સંબંધમાં હતી.

૧૯૯૬માં સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૨૦૦૧માં મોહમ્મદ આલમ ખાન વિરુદ્ધ નાર્કોટિક્સ કંટ્રોલ બ્યુરોના કેસમાં આરોપી દ્વારા જે પરિસરમાંથી પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ જપ્ત કરવામાં આવી હતી તેની માલિકી અને કબજો સ્થાપિત થયો ન હતો અને તે આધાર પર આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.અહીં તાત્કાલિક કેસમાં પણ જ્યાંથી પ્રતિબંધિત વસ્તુ મળી આવી છે તે સ્થળની માલિકી અથવા કબજો આરોપીની હોવાનું સાબિત થતું નથી.એ સાચું છે કે, તે એક પંજાબી હોવાનું કહેવાય છે જેને આ જગ્યા ભાડે આપવામાં આવી હતી.

સુપ્રીમ કોર્ટે કલમ ૪૨ને ફરજિયાત ગણાવી છે અને અધિકારીઓને ત્રણ પ્રકારોમાં વર્ગીકૃત કર્યા છે એટલે કે ગેઝેટેડ અધિકારી કે જેણે માહિતી પ્રાપ્ત કરી છે તે તે જ નથી કે જેણે તપાસ અને જપ્તી હાથ ધરી હતી અને

ધરપકડ કરી હતી અને કલમ ૪૨ (૨) ને ફરજિયાત જોગવાઈ માનવામાં આવે છે.

આ આ અદાલતને અન્ય એક મહત્વપૂર્ણ મુદ્દા પર લઈ જાય છે, જેના પર કાયદાની કલમ ૫૦ની રજૂઆત અંગે ઘણી ચર્ચા થાય છે.

સૌપ્રથમ આ મુદ્દા પર કાનૂની પાસાને ધ્યાનમાં રાખીને, વિનોદ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના કેસમાં ૨૦૦૩ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) પાનું ૧૪માં નોંધાયેલા સત્તામંડળમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે, સંબંધિત પોલીસ અધિકારી માત્ર આરોપીને પૂછી ન શકે કે શું તે કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારી સમક્ષ રજૂ થવા માંગે છે કે કેમ. ચોક્કસ પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, કલમ ૫૦ની ફરજિયાત જરૂરિયાતનું પાલન ન થયું હોવાનું માનવામાં આવે છે અને તેથી, એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે જો ફરિયાદ અને પંચનામાનો ઉપયોગ આરોપીની વ્યક્તિની શોધના પ્રસ્તાવને સ્થાપિત કરવા માટે કરી શકાતો નથી, તો તેનો વ્રાઉન સુગરનો કબજો સાબિત થઈ શકે નહીં. અદાલતે એમ પણ કહ્યું હતું કે તપાસ હાથ ધરતા પહેલા, સંબંધિત પોલીસ અધિકારી માત્ર આરોપીને પૂછી ન શકે કે શું તે તપાસના હેતુથી એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારી સમક્ષ રજૂ થવા માંગે

છે, પરંતુ તેને કાયદા હેઠળ તેના અધિકારની જાણ કરવી જોઈએ. ૨૦૦૦ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) પાનું ૧૨૨૮, એચ. પી. હાઈકોર્ટમાં ૧૯૯૬ (૨) ગુનાઓમાં નોંધાયેલા કે. મોહનન વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્યના કેસમાં ચુકાદા પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું છે, પાન રજપને તપાસ અધિકારી દ્વારા લેખિતમાં આપવામાં આવેલી રજૂઆત મળી નથી અને અરજદાર દ્વારા કયા રીતે વિકલ્પનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. અદાલતને લાગ્યું કે અપીલકર્તા દ્વારા મૌખિક વિકલ્પની હકીકત આપવામાં આવી હોવાનું દર્શાવતા સંજોગો પાછળથી વિચારવામાં આવ્યા હતા અને તેથી, કલમ ૫૦નું પાલન ન કરવા બદલ આરોપીઓને લાભ આપવામાં આવ્યો હતો. તેવી જ રીતે, જે. ટી. ૨૦૦૨ (૫) એસ. સી. પાનું ૩૮૭ માં નોંધાયેલા સલીમ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્યના કેસમાં, આરોપીઓને કોઈ વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો ન હતો, જેની સ્થળ પર હાજર રાજપત્રિત અધિકારી દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી હતી અને ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તેથી દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો. સુખપાલ સિંહ @પાલા વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્યના કેસમાં રાજસ્થાન ઉચ્ચ અદાલતે ૧૯૯૬ (૩) કાઈમ પેજ ૧૯૪માં અહેવાલ આપ્યો હતો કે જો તપાસ કરનાર અધિકારી રાજપત્રિત અધિકારી હોય, તો રાજપત્રિત અધિકારી સમક્ષ અન્ય વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો ન હોય, તો કાયદાની કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓનું સંપૂર્ણ પાલન કરવામાં

આવ્યું હોવાનું કહી શકાય નહીં.તેમાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે કાયદાની કલમ ૫૦ હેઠળ કાર્ય કરી રહેલા રાજપત્રિત અધિકારી દરોડા પાડતા પક્ષના સભ્ય અથવા તપાસ કરી રહેલા અધિકારી કરતાં અલગ હોવા જોઈએ.

આમ, આ ચર્ચાઓમાંથી જે તારણ નીકળે છે તે એ છે કે દરોડા પાડતા પક્ષના ભાગરૂપે હાજર અધિકારી આ આરોપીને માત્ર એટલું જ પૂછી શકતો નથી કે શું તે રાજપત્રિત અધિકારી અથવા કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તપાસ કરવા માંગે છે કે કેમ પરંતુ તેણે તેને કાયદા હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલા તેના અધિકાર વિશે જાણ કરવી જોઈએ.આ એક ફરજિયાત જોગવાઈ છે અને તેનું પાલન ન કરવું એ ટ્રાયલને દૂષિત કરશે અને તેથી, તે શોધવાની જરૂર છે કે વાસ્તવિક પુરાવા તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાના આધારે, કલમ ૫૦ નું પાલન થયું છે કે નહીં.

૨૦૦૦માં સુપ્રીમ કોર્ટે સી. આર. આઈ. એલ. જે. પાનું ૮૧૭ કલાયત નાસર વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્યને જાણવા મળ્યું હતું કે કલમ ૫૦નું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી કારણ કે આરોપીને ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તપાસ કરવાના તેના અધિકાર વિશે જાણ કરવામાં આવી ન હતી.તેવી જ રીતે, ૨૦૦૦માં CRI L J ૩૧૮૧-C. અલી વિરુદ્ધ કેરળ

રાજ્યમાં સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ એવો કોઈ પુરાવો ન હતો કે, અટકાયત કરાયેલા વ્યક્તિને ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં તપાસ કરવાના તેના અધિકાર વિશે જાણ કરવામાં આવી હતી અને કારણ કે, કલમ ૫૦નું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. ૨૦૦૩માં બોમ્બે હાઈકોર્ટે સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૩૨૪-મોહમ્મદ ઇસ્માઈલ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યને પણ આ જ રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો.

તાત્કાલિક કેસમાં, તેને એક પ્રસ્તાવ આપવામાં આવ્યો હતો કે શું તે અન્ય ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા તપાસ કરવા માંગે છે. જો કે, પંચનામામાં અથવા લેખિતમાં કરવામાં આવેલી અલગ દરખાસ્તમાં એવો કોઈ ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો નથી કે તેમાંથી કોઈ એક દ્વારા તપાસ કરવાનો તેનો અધિકાર છે અને તે પણ એક આધાર છે. અલબત્ત, સાક્ષીઓએ જણાવ્યું છે કે તેમને ખાસ કરીને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તે તેમનો અધિકાર છે પરંતુ, પુરાવા આપતા દસ્તાવેજો ત્યાં નથી. જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટને ચરસની જમીની જાણ કરવામાં આવી ન હતી, ત્યારે કલમ ૧૦૨ અને ૧૦૩ ની જોગવાઈને ડિરેક્ટરી રાખવામાં આવી હતી, પરંતુ તેનું નોંધપાત્ર પાલન જરૂરી માનવામાં આવ્યું હતું, ટ્રાયલને દૂષિત કરવામાં આવી હતી.

જ્યાં સુધી આરોપી નંબર ૩નો સંબંધ છે, અહીં દર્શાવ્યા મુજબ- આરોપી નંબર ૨ના ઘરે દરોડા પાડવામાં આવ્યા ત્યારે તેની પાસેથી કથિત રીતે જપ્ત કરવામાં આવેલી ૧૩૦ ગ્રામથી વધુ માદક દ્રવ્યો એફ. એસ. એલ. ને મોકલવામાં આવી ન હતી કારણ કે તેની પાસેથી મળી આવેલી વસ્તુમાંથી કોઈ આરક્ષિત નમૂનો લેવામાં આવ્યો ન હતો અને તેની પાસેથી જપ્ત કરવામાં આવેલી વસ્તુ એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવેલી ચરસ અથવા અન્ય પ્રતિબંધિત વસ્તુ હતી તે સાબિત થયું ન હોવાથી, આ અદાલતના અભિપ્રાયમાં કે હકીકત પોતે જ તેને શંકાનો લાભ આપવાનો હકદાર બનાવશે. આ ઉપરાંત, દરોડાને સતત દરોડા તરીકે લેવામાં આવ્યો હોવાથી, ફરજિયાત જોગવાઈઓ અને અન્ય જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવું જે મુદ્દામલ લેખની કસ્ટડી અને હિલચાલ પર સવાલ ઉઠાવે છે અને અહીં ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેમ પ્રક્રિયાગત બાબતોના સંદર્ભમાં વિવિધ ભૂલો છે જે સંચિત રીતે કાર્યવાહીના કેસમાં ગંભીર શંકાઓ ઉભી કરશે જે આરોપીઓને લાભ આપવાનો પણ હકદાર બનાવશે.

જ્યાં સુધી આરોપી નંબર ૨ નો સંબંધ છે, કારણ કે અહીં ઉપરની અને વધુ ખાસ કરીને ઉપરી અધિકારીને માહિતી ન મોકલવાની કલમ જરૂનું પાલન ન કરવાના સંદર્ભમાં થયેલી સમગ્ર ચર્ચા જ્યાં સુધી આ

આરોપીની વાત છે ત્યાં સુધી કાર્યવાહીના કેસ માટે નિષ્ફળતાકારક ગણાશે અને તેમ છતાં તેની પાસેથી ૧ કિલો ૬૦૦ ગ્રામ ચરસની કથિત વસૂલાત થઈ છે, જેનો નમૂનો અહીં ચર્ચા કરાયેલા સમગ્ર પુરાવા સાથે એફએસએલને મોકલવામાં આવ્યો હતો-ઉપર ગંભીર અને વાજબી શંકા અને શંકા પેદા કરે છે, કોર્ટ તેને તેમજ શંકાનો લાભ આપવા માટે બંધાયેલી છે.....”

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૨૩. ઉપરોક્ત તારણો અને એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની પ્રકૃતિથી પહેલાંના પુરાવાઓની ચર્ચા, તેની કડક જોગવાઈઓ, જે રીતે તપાસ થઈ છે અને બચાવ પક્ષના સાક્ષી, ડી. ડબલ્યુ.-૨ ની જુબાની સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આરોપી નંબર ૧ ને ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો હતો.તે નોંધ પર આવ્યું છે કે એક વ્યક્તિને બીજા સાથે બદલવાના સોદા અંગે વાજબી શંકા ઊભી કરવામાં આવી છે અને બે વર્ષથી ભાડૂત અને વિવાદિત ફ્લેટના એકમાત્ર માલિક તરીકે આરોપી નંબર ૧ ની ઓળખ સ્થાપિત થઈ નથી અને સાબિત થઈ નથી અને માન્ય ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે યોગ્ય રીતે શંકાનો લાભ આપ્યો છે.એન. ડી. પી. એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૨ હેઠળ ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતા ઉપરાંત, કર્ણેલ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં બંધારણીય બેન્ચ દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા અનુસાર પણ, આખરે અપીલનો નિર્ણય લેવાના આ તબક્કે,

આપણે શોધી કાઢીએ છીએ કે ઉપરોક્ત જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન થયું હતું, અને જ્યારે માહિતી આપનાર દ્વારા પોતે ચોક્કસ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે એસ. પી. શ્રી ભટ્ટીને આપવામાં આવેલી માહિતી એક પંજાબી પાસેની પ્રતિબંધિત વસ્તુના સંદર્ભમાં હતી અને આવી માહિતી જો સીલબંધ પરબિડીયુંમાં ઉપરી અધિકારીને મોકલવામાં આવી હોત, તો તેમાં કોઈ શંકા ઊભી થઈ ન હોત.આ ઉપરાંત મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ પાસેથી કોઈ વોરંટ મેળવવામાં આવ્યું ન હતું કે એસપી દ્વારા કોઈ અધિકૃતતા આપવામાં આવી ન હતી, શ્રી ભટ્ટી અને પીડબ્લ્યુ-૨એ પરિસરમાં પ્રવેશતા પહેલા કલમ ૪૨ હેઠળ ઠરાવ પર આધાર રાખ્યો હતો.મુદ્દામલને પીએસઓને સોંપવા અંગે પણ ગંભીર શંકા પેદા થાય છે, કારણ કે પીડબ્લ્યુ-૪, જે પોતે દરોડા પાડતા પક્ષનો ભાગ હતો, તેણે મુદ્દામલ રસીદ તૈયાર કરી હતી અને તેણે સ્ટેશન ડાયરીમાં ગુનો નોંધ્યો હતો.તેમણે મુદ્દામલને જાળવી રાખવાનું ચાલુ રાખ્યું અને તેમાંથી તૈયાર કરવામાં આવેલા નમૂનાઓ સવારે ૧૨/૬/૨૦૦૧ પર શ્રી પોલાને સોંપવામાં આવ્યા.જાળવવામાં આવેલા રજિસ્ટરમાં કોઈ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.આમ, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજના જણાવ્યા અનુસાર ફરિયાદી પક્ષ તેના કેસને વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે અને તેનાથી વિપરીત, જે રીતે તપાસમાં આરોપીઓને ફસાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જે રીતે ડી. ડબ્લ્યુ.-૨ અને ડી. ડબ્લ્યુ.-૩ની જુબાનીમાંથી સ્પષ્ટ રીતે બહાર આવ્યું છે તે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા યોગ્ય રીતે માનવામાં આવે છે.અમે સંજીવ કુમાર (ઉપરોક્ત) અને આદમ

અજમેરી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા સાથે સંમત છીએ કે બચાવ પક્ષના સાક્ષી અને ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીને સમાન મહત્વ આપવું પડશે.

૨૪. ઉપરોક્ત ચર્ચાની સામૂહિક અને સંચિત અસર, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને રદ કરવામાં પરિણમે છે, જેમાં ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૮૬ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૩૭૮ હેઠળ સત્તાઓના ઉપયોગમાં કોઈ દખલગીરીની બાંહેધરી આપવામાં આવી નથી અને અપીલ આથી નકારી કાઢવામાં આવે છે.૨૦૦૧ના સેશન્સ કેસ નંબર ૧૫૯માં અમદાવાદની કોર્ટ નંબર ૭ના વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા એન. ડી. પી. એસ. એક્ટની કલમ ૨૯ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુના માટે ૨૧ એપ્રિલ ૨૦૦૫ના રોજ પ્રતિવાદીઓના વિવાદિત ચુકાદા અને નિર્દોષ છુટકારાના આદેશની આથી પુષ્ટિ થાય છે.આરોપીના જામીન બોન્ડ, જો કોઈ હોય તો, કાઢી નાખવામાં આવે છે.રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટમાં તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

સહી/—

(અનંત દેવ, ન્યાય)

સહી / -

(બી. એન. કરિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.